

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS INFORMATIKOS FAKULTETAS
ELEKTRONINIO VERSLO KATEDRA

DONATAS VITKUS

Naujų technologijų teisė, NTTmns0-01

PRIVALOMO SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS
RETRANSLIAVIMO ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ
TINKLAIS TEISINIS REGULIAVIMAS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Darius Šttilis

Vilnius, 2011

TURINYS

ĮVADAS	3
1 PRIVALOMO TELEVIZIJOS RETRANSLIAVIMO INSTITUTAS IR JO SVARBA...9	
1.1 Televizijos techniniai aspektai ir rūšys	9
1.2 Retransliavimo sąvokos identifikavimas.....	13
1.3 Privalomas paketas ir jo reikšmė.....	15
2 PRIVALOMO SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS RETRANSLIAVIMO TEISINIS REGULIAVIMAS ES ŠALYSE	19
2.1 Bendrasis „must carry“ reguliavimas ES	19
2.2 Austrija	21
2.3 Vokietija	22
2.4 Jungtinė Karalystė	24
3 PRIVALOMO SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS RETRANSLIAVIMO TEISINIS REGULIAVIMAS LIETUVOJE.....	26
3.1 Konstitucija – pagrindinis nacionalinės teisės šaltinis	26
3.2 Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas	26
3.3 Naujojo „must carry“ įgyvendinimas	29
4 SIŪLOMAS PRIVALOMOJO SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS RETRANSLIAVIMO ELEKTRONINIAIS RYŠIŲ TINKLAIS TEISINIO REGULIAVIMO MODELIS	33
4.1 Anketinės apklausos tyrimas	33
4.2 Apklauso rezultatų apibendrinimas	35
4.3 Siūlomas skaitmeninės televizijos privalomo retransliavimo elektroniais ryšių tinklais reguliavimo modelis	37
IŠVADOS IR SIŪLYMAI	41
LITERATŪRA	44
SANTRAUKA.....	49
SUMMARY.....	50
PRIEDAI.....	51

IVADAS

Televizija per savo istoriją nuėjo ilgą kelią: nuo primityvios analoginės iki modernesnės – skaitmeninės. 1957 m. Vilniuje pradėtos transliuoti pirmosios programos. Tuo metu buvo apie 30 televizorių, o metų pabaigoje šis skaičius išaugo iki 1,5 tūkst. 2012 m. Lietuvoje neliks analoginės televizijos. Ją jau keičia skaitmeninė. Tokie pokyčiai vyksta ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje, taip pat ir kaimyninėse šalyje. Latvijoje ir Estijoje analoginis televizijos signalas jau išjungtas. Iš trijų Baltijos valstybių liko Lietuva.

Skaitmeninio signalo atėjimas tai tam tikra riba televizijos istorijoje. Tai riba, kuri suteikia papildomų galimybių tiek galutiniam vartotojui, tiek retransliuotojui, tiek ir pačiai televizijai. Kyla klausimas, ar ta riba, keičia televizijos paskirtį. Jei keičia tai kiek ir kokia kryptimi? Tam, kad būtų galima atsakyti į šį klausimą, reikia peržvelgti televizijos istoriją, ir lyginti su šios dienos televizija. Televizijos istorija Lietuvoje prasidėjo nuo vienintelės nacionalinės televizijos, šiandien Lietuvoje turime net kelis komercinius televizijos kanalus.

Skirtinguose regionuose televizijos modeliai buvo skirtingi. JAV televizija iš pradžių buvo verslas, plėtojamas liberalusis modelis, įteisinęs privatų kapitalą. Visuomeninio transliavimo tarnybą JAV įkurta praėjusio amžiaus septintajame dešimtmetyje – taip atsirado alternatyva komercinei televizijai. Kanada ir kai kurios kitos šalys pasirinko mišrią sistemą, kuri formuojama ir iš komercinių kanalų, ir iš visuomeninių. Europa, skirtingai nei JAV, beveik keturis dešimtmečius laikėsi monopolistinės struktūros. Vakarų Europoje susiklostė visuomeninis, o Rytų bloke – valstybinis (socialistinis) modeliai.

Elektroninis ryšių sektorius yra svarbus dėl ekonominio potencialo, bei suteikiamomis galimybėmis. Elektroniniai ryšiai suteikia žmonėms galimybę bendrauti, neatitrūkti nuo realijų, netiesiogiai dalyvauti valstybės gyvenime, t.y. atliekama tam tikra socialinė funkcija [3, p.12]. Retransliavimas elektroniniais ryšių tinklais itin svarbi sritis - jau šiandien yra laukiama dažnių atlaisvinimo, kuomet bus išjungta analoginė televizija. Dažnių atlaisvinimo laukia ir interneto, mobiliojo ryšio bei kitų paslaugų teikėjai [41].

Temos aktualumas, mokslinis naujumas. Televizijos era prasidėjo nuo transliacijų analoginiu signalu ir be esminių technologinių pasikeitimų gyvuoja daugiau nei pusę amžiaus. Didžioji dalis teisinės bazės, reguliuojančios televizijos transliavimą ir retransliavimą, sukurta, kai buvo tik analoginė TV. Norint tinkamai įvertinti turimą teisinę bazę reikia išanalizuoti esminius technologinius pasikeitimus. Nors reguliavimas kuriamas neatsižvelgiant į transliavimo būdą, tačiau vienaip ar kitaip tai turėjo tam tikros įtakos reguliavimui.

Pirmieji televizijos kritikai buvo skeptiški. „Pirmuosiuose kritikos tekstuose nuogaustaujama dėl galimo auditorijos pasyvumo, nenoro išeiti iš namų. Prognozuojami žmonių bendravimo pokyčiai.“ [2, p.68]. Buvo mąstančių ir pozityviai, televiziją suvokiančių kaip meno išraiškos priemonę. „Pirmasis britų televizijos direktorius G. Cockas, prieš pradėdamas reguliarias BBC programas, paskelbė straipsnį, kuriame įsivaizduoja idealią TV tarnybą. Ji turi būti skirta mokymui, aktualijoms ir kitų menų transliavimui. Autorius mano, kad televizijai bus sunku konkuruoti pramoginiais žanrais, tačiau taikliai numato specifinį žanrą – dokumentinės dramos ar net realybės šou – atsiradimą.“ [2, p.71].

Nuo pirminės televizijos iki šiandien pasikeitė ne tik transliavimo būdas, bet ir požiūris į pačią televiziją. Keitėsi ne tik pati televizija, bet ir aplinka, bei kitos technologijos, kurios taip pat turi įtakos televizijai. Išsivystė kompiuteriniai tinklai, internetas, el. paštas, mobilieji telefonai, planšetiniai kompiuteriai ir kiti technologiniai sprendimai, kurie leidžia lengviau pasiekti informaciją. Masėms pasiūsti informaciją tapo įmanoma per kelias sekundes. Informacijos sklaidos galimybės pakeitė žiniasklaidą ir požiūrį į jį, taip pat ir masines informavimo priemones. Televizija savo laiku buvo bene vienintelė patogi informavimo priemonė, kuri galėjo aprėpti beveik neribotą kiekį taškų.

Ryšių reguliavimo tarnybos užsakytas 2010 m. šalies gyventojų naudojimosi skaitmenine televizija tyrimas parodė, kad skaitmeninę antžeminę televiziją jau žiūri 19% visų šalies gyventojų, palydovinę televiziją – 8 %, internetinę televiziją – 3%, IPTV – 1%. 41% šalies gyventojų žiūri analoginę antžeminę TV, 38% - turi kabelinę televiziją [14, p.9]. Analoginis tyrimas atliktas 2009 m. parodė, kad tuo metu skaitmeninę televiziją žiūrėjo 10% šalies gyventojų, 47% - analoginę antžeminę televiziją [24, p.9]. Metų pokyčio duomenys rodo, kad žmonės pereina nuo analoginės TV žiūrėjimo prie skaitmeninės.

Privalomo retransliavimo (angl. „*Must Carry*“) principas – tai įpareigojimas retransliuotojams nemokamai retransliuoti privalomas nustatytas televizijos programas. „*Must Carry*“ užuomazgos 1972 m. JAV. Nuo tos dienos praėjo beveik keturiasdešimt metų. Išanalizavus privalomo retransliavimo principo atsiradimo istoriją ir paskirtį, galima daryti išvadas dėl jo reikalingumo šiandien.

Praktika rodo, jog vienos šalys atsisako „*Must Carry*“ principo, kitos jo laikosi. Vieningos nuomonės nėra. Lietuvoje taip pat diskutuojama dėl privalomo įpareigojimo reikalingumo. Išanalizavus televizijos aplinką ir nustatius kokią vietą ji užima, galima priimti atitinkamus sprendimus dėl privalomo įpareigojimo reikalingumo.

Nuo 2011 m. liepos 1d. įsigalioja naujas LR Visuomenės informavimo įstatymas. Privalomai ir nemokamai įpareigojama retransliuoti tik du kanalus – LRT ir LRT2. Dėl visų kitų programų

įpareigojimo nėra, televizija ir retransliuotojai gali susitarti tarpusavyje. Galima sakyti, privalomo retransliavimo principas iš dalies panaikintas.

Naujasis Visuomenės informavimo įstatymas kelia įvairiapusių ginčus tarp televizijos programų kūrėjų ir retransliuotojų. Kūrėjai prašo mokėti retransliuotojų, už galimybę retransliuoti jų programas. Retransliuotojai prašo televizijų mokėti jiems už tai, kad jie retransliuoja jų programas. TV operatoriai savo prašymus motyvuoja tuo, jog patiriamos išlaidos programų kūrimui. Retransliuotojų motyvas – suteikta auditorija TV programoms. Jei retransliuotojai neretransliuotų TV programų, TV operatoriai negalėtų vykdyti įsipareigojimų reklamos užsakovams.

Kylantys ginčai ir diskusijos parodo, kad abiejų pusių interesai yra skirtingi. Natūralu, kad kiekviena pusė nori turėti kuo didesnę pelną. Tačiau ar jų argumentai yra pagrįsti – aktualus klausimas. Nereikia pamiršti ir trečio dalyvio – žiūrovo. Išsiaiškinus televizijos šiandieninį poreikį, galima pasakyti, ar televizija žiūrovui yra tiek visuomeniškai svarbi, kad ji turėtų būti reguliuojama įpareigojimo principu.

Televizijos svarbą formuoja besikeičianti žiniasklaida, taip pat ir gyventojų įpročiai. Besivystanti informacinė visuomenė, internetas, socialiniai tinklai – didžiausią įtaką per paskutinius dešimtį metų padarę veiksniai žiniasklaidoje. Pranešti svarbią žinią dabar tapo ypač lengva. Anksčiau tokios priemonės buvo – televizija ir radijas. Televizijos nauda visuomenei pasireiškia ne vien tik informavimo tikslu, tačiau ir švietimas, mokslas, pažinimas, nuomonės formavimas ir panašūs tikslai. Dažna šeima vakarus leisdavo prie televizoriaus. Atsiradus internetui, dalį laiko gyventojai linkę skirti jam. Taip pat jaučiamas suaktyvėjimas ir knygų skaityme. „Kaune, prekybos miestelyje „Urmis“, įsikūrusį Knygų turgų pastaruoju metu aplanko dvigubai daugiau žmonių, lyginant su vasaros sezonu. Panašiai išaugo ir knygų pardavimai.“[0, p.1].

Dėl laukiamo analoginės televizijos išjungimo 2012 m. visoje ES, jau šiandien yra svarbu išanalizuoti teisės aktus, reguliuojančius privalomo retransliavimo principą, ar tinkamai jisai yra įgyvendinamas, neproteguojant vienos ar kitos pusės. Taip pat svarbu išanalizuoti ar tinkamai įgyvendinamas technologinio neutralumo principas, ar vienodai „Must Carry“ taikomas tiek įprastinėje eterinėje erdvėje, tiek ir internetinėje.

Užsienio autoriai plačiai diskutuoja dėl „Must Carry“ principo taikymo kabelinių televizijų operatoriams. Privalomas įpareigojimas skaitmeninei televizijai (*angl. Digital Must Carry*) minimas rečiau. JAV privalomo retransliavimo institutu aktyviausiai rūpinasi Federalinė komunikacijos komisija (*angl. Federal Communications Commission - FCC*). „Must Carry“ tematika yra rašę tokie autoriai kaip Suchan Chae, Cameo Motely, Shannon Lee, Heeso Kim, Natasha Vital ir kt.

Autoriai Burt Braverman ir Danielle Frappier savo straipsnyje „Skaitmeninis privalomas paketas: Valstybinis elektroninių ryšių tinklų reguliavimas JAV ir ES“ (angl. Digital Must Carry and Forced Access: Government-Mandated Access to Cable Distribution Networks in the US and the EU“ analizuoja ir lygina teisinį reguliavimą JAV ir ES. Straipsnyje remiamasi Universaliųjų paslaugų direktyva, taip pat analizuojama situacija ES viduje pagal valstybių narių nacionalinius teisės aktus. Taip pat analizuojama padėtis JAV, aptariamos ir istorinės privalomo paketo atsiradimo šaknys.

Instituciniu lygmeniu privalomo paketo teisinis reguliavimas analizuojamas Europos Komisijos Informacinės visuomenės direktorato, kuris 2001 m. išleido ataskaita „Privalomo paketo inventorizacija ES“ (angl. *An inventory of EU „must carry“ regulations*). Ataskaitoje pateikiama informaciją apie tuometinę reguliavimo padėtį valstybėse narėse. Ataskaita išleista dar iki Universaliųjų paslaugų direktyvos, kurioje ir įtvirtinta privalomo paketo sąvoka ES lygyje.

Nuo Europos Komisijos Informacinės visuomenės direktorato ataskaitos praėjo 10 metų. Per šį laikotarpį buvo priimta Universaliųjų paslaugų direktyva. Šalys narės ją įgyvendino nacionaliniu lygmeniu. Per tą laiką ne kartą keitėsi ir privalomo paketo teisinis reglamentavimas. Ruošiantis visuotiniam analoginės televizijos išjungimui, lieka neišanalizuotas skaitmeninio privalomo paketo teisinis reguliavimas.

Nacionaliniu lygmeniu, deja, literatūros „must carry“ tematika nėra. Bendrąja televizijos tematika rašo Žygintas Pečiulis. Televiziją, kaip elektroninių ryšių tinklo dalį, nagrinėjęs yra Irmantas Jarukaitis. Liudvika Meškauskaitė monografijoje „Žiniasklaidos teisė“ televiziją analizuoja kaip žiniasklaidos priemonę. Skaitmeninės televizijos tematika analizavo Rūta Šliažaitė, savo magistro darbe. Ji analizavo IPTV teisinius aspektus.

Nacionalinėje mokslinėje veikloje lieka visiškai nepalietas privalomo retransliavimo institutas ir jo svarba, bei privalomo paketo retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais teisinio reguliavimo Lietuvoje ir Europos Sąjungoje analizė.

Privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo elektroninių ryšių tinklais probleminiai aspektai kyla iš šios televizijos technologinių savybių ir galimybių. Privalomas retransliavimas buvo įteisintas dar egzistuojant analoginei televizijai. Šiandien skaitmeninė televizija gali transliuoti daugiau kanalų. Taip pat šalia televizijos suteikti ir kitų interaktyvių paslaugų.

Kitas probleminis aspektas – pasikeitusi televizijos, kaip žiniasklaidos ir informavimo priemonės, aplinka. Aktyviai kuriama informacinė visuomenė, žiniasklaida įgauna naujas formas: internetinė spauda, socialiniai tinklai, sms pranešimai į mobiliuosius tinklus ir kt. priemonės. Naujos formos ir būdai leidžia pasiekti vartotoją akimirksniu.

Dar vienas probleminis aspektas, nagrinėjant privalomo skaitmeninės retransliavimo elektroninių ryšių tinklais teisinius aspektus, nacionalinės teisės suderinamumas su ES teise.

Aiškinantis privalomo retransliavimo principą, problemų kelią ir besikeičiantis žmonių požiūris į televiziją, televizijų ginčai su retransliuotojais.

Tikslas ir uždaviniai. Apibendrinus aukščiau išdėstytą problematiką ir motyvus, šio mokslinio darbo tikslas – išanalizuoti privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais teisinį reguliavimą tarptautiniu bei nacionaliniu lygmeniu.

Tiksliui pasiekti darbe iškelti tokie **uždaviniai**:

- 1) Išanalizuoti privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo institutą ir jo svarbą elektroninių ryšių tinklų teisiniame reguliavime, gyventojų poreikį televizijai.
- 2) Išanalizuoti privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais teisinį reguliavimą ES lygmeniu.
- 3) Išanalizuoti privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais teisinį reguliavimą Lietuvoje.
- 4) Pasiūlyti privalomojo skaitmeninės televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais teisinio reguliavimo modelį.

Objektas. Šio darbo objektas yra skaitmeninės televizijos privalomų televizijos programų retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais įpareigojimas.

Dalykas. Šio darbo dalykas yra teisės normos reglamentuojančios privalomą televizijos retransliavimą elektroniniais ryšių tinklais.

Metodai. Analizuojant privalomo skaitmeninės TV retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais teisinį reglamentavimą remiamasi sisteminiu, loginiu, lyginamuoju, teologiniu, viešosios nuomonės tyrimo metodais.

Sisteminis metodas padeda išanalizuoti privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo reguliavimo problemas, pasitelkiant techninių mokslų žinias. Išanalizavus kaip veikia skaitmeninė televizija ir kaip analoginė, galima visapusiškai suvokti ir atskleisti nustatytą teisinį reglamentavimą, jo prigimtį, bei išryškinti trūkumus ar atskleisti privalumus.

Loginis metodas padeda atskleisti darbo tikslus, aiškinant teisės normos turinį, pateikiant išvadas ir apibendrinimus. Šis metodas naudojamas siekiant išanalizuoti esamą teisinį privalomo retransliavimo reguliavimą.

Lyginamasis metodas naudojamas atliekant lyginamąją analizę. Šiame moksliniame darbe analizuojama ES teisinis reguliavimo reglamentavimas, bei nacionalinės teisės reglamentavimas.

Teleologinis metodas dar vadinamas teisės aktų leidėjo ketinimo metodu. Jis leidžia daryti išvadas dėl teisės aktų turinio, atsižvelgiant į tikslus. Šiame darbe naudojantis teologiniu metodu, atskleidžiamas ne tik įstatymo raidė, bet ir leidėjų ketinimai ir tikslai.

Viešosios nuomonės tyrimo metodas leidžia atskleisti tautos valią – „viešą nuomonę“. Šiame darbe atliekamas tyrimas, siekiant išsiaiškinti gyventojų televizijos žiūrėjimo poreikius, bei informacijos pasiekiamumo kanalus. Atlikus tyrimą galima daryti išvadą dėl privalomo retransliavimo įpareigojimo reikalingumo ir masto.

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro įvadas, keturi skyriai, kuriuose nagrinėjami įvade išskelti uždaviniai, bei išvados ir pasiūlymai. Kiekvienas darbo skyrius skirstomas į poskyrius, o šie į skyrelius, pagal nagrinėjamų klausimų pobūdį.

Pirmame skyriuje nagrinėjamas privalomas skaitmeninės televizijos retransliavimo institutas ir jo svarba. Sistemiškai nagrinėjamas technologinis skaitmeninės televizijos veikimas, išryškinami skirtumai nuo analoginės televizijos, kurie turi įtakos teisiniam retransliavimo reguliavimui. Taip pat identifikuojamos transliavimo ir retransliavimo sąvokos. Analizuojama privalomo retransliavimo instituto atsiradimo priežastys ir aplinka, bei atskleidžiamas tokio instituto tikslas ir svarba.

Antrame skyriuje nagrinėjamas privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais teisinis reguliavimas Europos Sąjungos lygmenyje, analizuojamos teisės normos loginiu bei teologiniu metodais. Analizuojamas konkrečių ES valstybių (Austrijos, Vokietijos, Didžiosios Britanijos) „must carry“ principo taikymas. Lyginamuoju metodu lyginama situacija ES valstybėse.

Trečiajame skyriuje analizuojamas privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais teisinis reguliavimas nacionaliniame lygmenyje. Nagrinėjama privalomo retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais instituto kilmė Lietuvoje, Visuomenės informavimo įstatymas, analizuojami pasikeitimai nuo pirmosios Įstatymo redakcijos iki naujausios. Taip pat analizuojama ir praktinė pusė – privalomo retransliavimo įpareigojimo įgyvendinimas, kilę ginčai tarp televizijos operatorių ir skaitmeninės televizijos retransliuotojų, atgarsiai viešojoje erdvėje.

Ketvirtajame skyriuje apibendrinama atlikto tyrimo rezultatai, atskleidžiami gyventojų poreikiai ir televizijos žiūrėjimo įpročiai, analizuojama, ar esama teisinė situacija atitinka gyventojų poreikius ir lūkesčius, pasiūlomas naujas reguliavimo modelis.

Išvadose ir siūlymuose apibendrintai pateikiamos šio mokslinio darbo išvados išskeltu tikslu, atskleidžiamas uždavinių įgyvendinimas, pasiūlomas naujas galimas privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo reguliavimo modelis.

1 PRIVALOMO TELEVIZIJOS RETRANSLIAVIMO INSTITUTAS IR JO SVARBA

1.1 Televizijos techniniai aspektai ir rūšys

Šiuo metu pasaulyje egzistuoja keletas televizijos pateikimo būdų ir priemonių. Vieningo standarto ir priemonės nėra dėl susiklosčiusių įvairių skirtumų. Skirtingiems poreikiams – skirtingos priemonės. Televizija skirtingose pasaulio dalyse tobulėjo ne vienodai, ir dabar yra atotrūkiškai tarp technologinių sprendimų skirtingose šalyse. Televizorius atvežtas iš užsienio šalies, pvz. Anglijos, nebūtinai rodys lietuviškas programas. Tai yra dėl skirtingų standartų.

Išsiaiškinti televizijos transliavimo ir retransliavimo būdus, autoriaus nuomone, yra būtina tam, kad būtų galima suprasti teisinį reguliavimą. Šiandien televiziją nėra vien tik televiziją – kartu pateikiama ir kitų paslaugų, tokių kaip filmų nuoma, tv laidų archyvo peržiūra ir kitos. Tobulėjant ir keičiantis televizijai reikia peržvelgti ir teisinį jos reguliavimą.

Plačiąja prasme televizijos (re-) transliavimo būdai yra du: analoginis ir skaitmeninis. Toks skirstymas atliekamas pagal siunčiamo signalo rūšį. Atitinkamai, koks tai yra signalas, analoginis ar skaitmeninis, tokiai rūšiai priskiriama televizijos (re-) transliavimo rūšis. Analoginis signalas yra elektromagnetinė banga su nuolat kintančia amplitude (ar dažniu) tarp „0“ ir didžiausios vertės. Skaitmeninis signalas – tai vaizdai ir garsai, paversti skaitmeniniais kodais, kurie perduodami kaip impulsai. Kiekvieno tokio impulse įtampa yra aukšta ir atitinka „1“ („įjungta“) arba žema ir atitinka „0“ („išjungta“). Kiekvienas „0“ arba „1“ vadinamas bitu.

Televizijos signalai, nepriklausomai ar jie analoginiai ar skaitmeniniai, keliauja bangomis. Banga, skirta informacijai perduoti, vadinama nešančiąja. Tai gali būti radijo bangos, mikrobangos ir kt. Siunčiant skaitmeninį signalą impulsais nešančioji banga yra tam tikrais laiko momentais įjungtama arba išjungtama (panašiai kaip kodai Morzės abėcėlėje). Iš pradžių gaunamas analoginis signalas pakeičiamas į skaitmeninį. Labai trumpais laiko tarpais matuojama analoginio signalo įtampa ir gaunami trumpi impulsai, kurių visuma atkartoja analoginį signalą. Siunčiant analoginį signalą informacija nešančiojoje bangoje įrašoma keičiant jos amplitudę arba dažnį.

Šiandienos televizijoje nuo analoginio signalo palaipsniui pereinama prie skaitmeninio. Skaitmeninė televizija pranašesnė už analoginę. Skaitmeninis signalas nuo bangų interferencijos nukenčia mažiau nei analoginis. Dėl interferencijos klausantis radijo dažnai girdimas traškesys, o žiūrint televizorių matomas „sniegas“. Interferencija pažeidžia ir skaitmeninį signalą, bet šiuo atveju informaciją atkurti yra lengviau dėl skaitmeninio signalo pobūdžio. Skaitmeniniu signalu gaunamas geresnės kokybės vaizdas ir stereo arba erdvinis garsas, atsiranda tiesioginis ryšys su TV studija (galima užsisakyti programas, filmus ir kt.). Skaitmeniniais signalais galima perduoti kur kas

didesnį kiekį informacijos. Tokio signalo impulsai gali būti labai maži, todėl kas sekundę jų galima išsiųsti daugiau. Analoginiam signalui yra svarbus dažnis, dažnių juosta, o skaitmeninis signalas apibūdinamas bitų skaičiumi per sekundę. Tai reiškia, jog skaitmeninė televizija gali (re-)transliuoti daugiau televizijos programų, taip pat pasiūlyti papildomų paslaugų vartotojui.

Televizija pagal transliavimo būdą skirstoma į palydovinę, antžeminę, kabelinę, daugiakanalę, plačiajuosčių tinklų (IPTV), belaidžių plačiajuosčių tinklų (į mobiliuosius įrenginius). Pastarieji du galimi tik skaitmeniniam signalui perduoti. Atskirai apie analoginę televiziją nekalbėsime, tik atkreiptinas dėmesys, kaip jau buvo minėta, kad analoginiu signalu galima transliuoti žymiai mažesnę programų skaičių nei skaitmeniniu.

Šiandien yra keletas skirtingų skaitmeninės televizijos standartų. Kuriant skaitmeninę televiziją nebuvo numatyta konkretūs standartai ir sistemos reguliavimas. Skaitmeninė televizija buvo standartizuota per Skaitmeninio vaizdo transliavimo grupę Europos rinkos dalyvių. Sukurta televizijos perdavimo sistemų šeima buvo patvirtinta Europos telekomunikacijų standartų instituto (ETSI). Ją rekomenduoja ir Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga (ITU). Televizijos perdavimo sistemų šeima pavadinta DVB (angl. *Digital Video Broadcasting*) ir yra naudojama Europoje. DVB standartu yra transliuojama antžeminė, kabelinė, palydovinė, plačiajuosčių tinklų televizija per IP (IPTV), taip pat belaidžių plačiajuosčių tinklų (į mobiliuosius įrenginius) skaitmeninė televizija. Amerikoje naudojamas ATSC (angl. *Advanced Television System committee*) patvirtintas standartas, o Japonijoje ISDB (angl. *Integrated Services Digital Broadcasting*) standartas.

Kaip buvo minėta, televizija skirstoma ne tik pagal signalus ar standartus, bet ir pagal pateikimo būdą. Kiekvienas iš pateikimo būdų turi savo žymėjimą.

- 1) Oru transliuojama skaitmeninė televizija:
 - a) **Skaitmeninė antžeminė televizija: DVB-T** (angl. *Digital Video Broadcasting – Terrestrial*) – tai programų (re-) transliavimas antžemine skaitmenine televizijos stotimi ar skaitmeninės televizijos tinklu.
 - b) **Skaitmeninė palydovinė televizija: DVB-S** (angl. *Digital Video Broadcasting – Satellite*) – tai programų (re-) transliavimas per palydovą skaitmeniniu signalu.
 - c) **Skaitmeninė palydovinė televizija 2: DVB-S2** (angl. *Digital Video Broadcasting – Satellite – Second Generation*) – tai atnaujintas skaitmeninės palydovinės televizijos standartas, su naujomis raiškiosios televizijos galimybėmis.
 - d) **Mobilioji skaitmeninė televizija: DVB-H** (angl. *Digital Video Broadcasting-Handheld*) – tai programų (re-) transliavimas per bokštelių į mobiliuosius telefonus)
 - e) **Skaitmeninė mikrobangė televizija: MDTV** (angl. *MMDS Multichannel Multipoint Distribution Service*) – mišrus variantas tarp skaitmeninės antžeminės ir skaitmeninės

palydovinės televizijos, išskirtinai transliuojamas tik Europoje. Šis standartas nėra populiarus, dėl riboto programų skaičiaus – galima žiūrėti tik keliasdešimt programų.

2) Kabeliais transliuojama skaitmeninė televizija:

- a) **Plačiajuosčių tinklų televizija per IP: IPTV** (angl. *Internet Protocol Television*) – skaitmeninės TV paslaugos teikiamos per telekomunikacines (interneto ir (arba) balso telefonijos) linijas.
- b) **Skaitmeninė kabelinė televizija: DVB-C** (angl. *Digital Video Broadcasting – Cable*) – tai programų (re-) transliavimas naudojantis kabeliniais tinklais skaitmeniniu signalu.

Vienas iš paprasčiausių būdų žiūrėti skaitmeninę TV – antžeminė skaitmeninė televizija. Lietuvoje, kaip ir daugelyje Europos šalių, skaitmeninė antžeminė TV transliuojama DVB-T standartu. Signalo kokybė priklauso nuo to, kaip arti esama bokšto, kuris transliuoja signalus. Žiūrėjimui pakanka antenos ir televizoriaus su skaitmeniniu imtuvu (arba priedėlio). DVB-T standartu transliuojamą televiziją galima žiūrėti ir judančiuose objektuose, pvz. važiuojant automobiliu ar namelyje ant ratų. Be televizijos programų, taip pat galima klausyti ir radijo. Žiūrovas taip pat gali naudotis ir papildomomis paslaugomis: teletekstu, elektroniniu programų gidu, kalbos pasirinkimo funkcija. Vienas pagrindinių skirtumų nuo analoginės antžeminės TV – žymiai geresnė kokybė, daugiau transliuojamų televizijos programų.

Dar vienas sąlyginai pigus būdas žiūrėti skaitmeninę TV – skaitmeninė palydovinė televizija. Palydovinei televizijai nėra svarbus geografinis atstumas – palydovas padengia keletą šalių iš karto. Įsigijus palydovinės TV komplektą galima žiūrėti keletą šimtų televizijos kanalų. Plati geografinė aprėptis išplečia informacijos pateikimą, bei panaikina teritorines atskirtis. Palydovinės TV retransliuotojams galioja tos šalies teisinė bazė, kurioje jie yra registruoti, nors jų retransliuojamos TV programos matomos dar keliose šalyse.

Televizija mobiliesiems įrenginiams transliuojama standartu DVB-H. Lietuvoje transliacijas buvo pradėjusi vykdyti UAB „Bitė“, tačiau šiuo metu jos nevyksta. UAB „Bitė“ licencija transliacijoms turėjo nuo 2008 m. balandžio 23d. iki 2011 m. balandžio 27 d. Transliacijoms licencija turi ir UAB „Omnitel“ nuo 2008 m. gegužės 21 d., tačiau bent jau kol kas transliacijų nevykdo. Tad galima teigti, jog DVB-H standarto televizijos transliacijų Lietuvoje nėra.

DVB-C standartu transliuojamos dviejų rūšių skaitmeninės televizijos. Tai skaitmeninė mikrobangė (MDTV) ir skaitmeninė kabelinė televizijos. MDTV reikalinga specifinė antena su tiesioginiu matomumu į siūstuvą. Šiai dienai tai nėra populiarus sprendimas, kadangi galima žiūrėti tik keliasdešimt televizijos kanalų. Skaitmeninė kabelinė televizija transliuojama jau išvedžiotais televizijos kabeliais. Kabelinė televizija ir taip pasižymi aukšta kokybe, todėl kokybės skirtumas

tarp analoginės kabelinės ir skaitmeninės kabelinės nebus ryškus. Skirtumas yra kanalų skaičiuje bei papildomose paslaugose – jų daugiau.

Nepriklausomai nuo televizijos rūšies, transliavimas ir retransliavimas vykdomas elektroninių ryšių tinklais. LR Elektroninių ryšių įstatymas [20] elektroninių ryšių tinklą apibrėžia kaip „perdavimo sistemos ir (arba) komutavimo bei maršruto parinkimo įranga, kitos priemonės, įskaitant pasyviuosius tinklo elementus, leidžiančios perduoti signalus laidinėmis, radijo, optinėmis ar kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis, įskaitant palydovinius tinklus, fiksuotuosius (kanalų ir paketų komutavimo, įskaitant internetą) ir judriuosius antžeminius tinklus, elektros perdavimo kabelines sistemas (kiek jos naudojamos signalams perduoti), tinklus, naudojamus radijo ir (arba) televizijos programoms transliuoti (retransliuoti), ir kabelinės televizijos bei mikrobangų daugiakanalės televizijos tinklus neatsižvelgiant į perduodamos informacijos pobūdį.“

Įstatymas apibrėžia, kas tai yra elektroninių ryšių tinklas. Šiandien televiziją galima žiūrėti įvairias būdais, įskaitant ir ne elektroniniais ryšių tinklais, todėl būtina išskirti kur ta riba. Televizijos transliavimas ir retransliavimas interneto tinklais, priklausomai nuo tinklo paskirties, gali būti traktuojamas kaip elektroninių ryšių tinklas televizijai perduoti arba elektroninių ryšių tinklas ne televizijai perduoti. Jeigu interneto tinklo paskirtis yra televizijai transliuoti ir retransliuoti, pvz IPTV tinklai, tai toks tinklas, pagal Įstatymą, priskiriamas prie elektroninių ryšių tinklų, skirtų televizijai perduoti. Tačiau, jei pagrindinė tinklo paskirtis yra interneto paslaugų teikimui, tai toks tinklas neturėtų būti priskiriamas prie skirtų televizijos programoms transliuoti. Pavyzdžiui interneto svetainėje www.tv3.lt yra galimybė žiūrėti TV3 programos laidų įrašus, tačiau tinklai, kuriais pasiekama minėta svetainė, skirta interneto paslaugų tiekimui. Pats interneto tinklas yra elektroninių ryšių tinklas, tačiau neskirtas televizijai perduoti. Analogiška situacija su www.lrt.lt tinklapiu, kuriame galima stebėti tiesiogines LRT programų transliacijas.

Taigi, nepriklausomai nuo transliacijos standarto, skaitmeninė televizija turi bendrų savybių. Visų pirma tai vaizdo kokybė. Skaitmenis signalas yra daug labiau atsparesnis trukdžiams nei analoginis, todėl galima matyti geresnės kokybės vaizdą. Skaitmeninis garsas yra kokybiškesnis nei analoginis, jis gali būti transliuojamas tiek erdvinis, tiek stereo. Vienas iš faktorių, lėmusių analoginės TV išjungimą Europoje, taip pat ir Lietuvoje, tai didesnis kiekis televizijos kanalų. Skaitmeniniu būdu galima transliuoti 10 TV kanalų, vietoje 1 analoginio. Tai sumažina transliavimo ir retransliavimo kaštus, bei suteikia galimybę pateikti daugiau ir įvairesnių programų, taip pat yra mažinamas elektroninių ryšių išteklių užimtumas – atsisakius analoginės televizijos, dalis dažnių bus atlaisvinta. Juos galima panaudoti kitoms paslaugoms, teikiamoms elektroniniais ryšių tinklais. Analoginė televizija buvo tik televizija. Papildoma paslauga teletekstas netapo labai

populiari. Skaitmeninė TV – tai televizija su papildomomis paslaugomis: elektroninis programų gidas, laidų įrašymas, filmų nuoma ir kitomis interaktyviomis paslaugomis.

1.2 Retransliavimo sąvokos identifikavimas

Šiandieninė televizija yra didelis „agregatas“, kurio visos sudedamosios dalys yra svarbios. Grandinei nutrūkus, žiūrovas nebematys vaizdo savo televizoriaus ekrane. Pagrindinės dvi sudedamosios dalys, tiksliau tų dalių grupės, yra **transliuotojai** ir **retransliuotojai**. Pirmieji vykdo **transliaciją**, antrieji – **retransliaciją**.

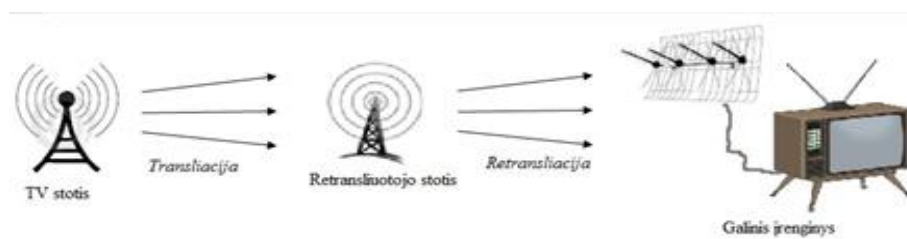
LR Visuomenės informavimo įstatymas transliavimą apibrėžia taip: „Transliavimas - programų rengimas ir jų pirminis perdavimas visuomenei visų rūšių antžeminiais siųstuvais, kabeliniais, palydoviniais ar bet kokiais kitais elektroninių ryšių tinklais. Transliavimas neapima tokių perdavimo paslaugų, kai kokia nors informacija (telekopijos, elektroniniai duomenų bankai ir pan.) ar kitokie pranešimai pateikiami atskiru paslaugos gavėjo prašymu.“ [13, 2str.]. Įstatymas pažymi, jog tai yra pirminis perdavimas nepriklausomai nuo būdo.

„Retransliavimas – bet kokiomis techninėmis priemonėmis visuomenei transliuojamų užbaigtų programų ar jų dalių priėmimas ir nepakeistų perdavimas tuo pačiu metu.“ [13, 2str.]. Vadinasi retransliaciją yra signalų priėmimas ir perdavimas jų nepakeičiant ir neužlaikant, t.y. vos tik priėmus signalą, jis iškart turi būti perduotas.

Įstatymas transliavimą apibrėžia kaip programų rengimą ir jų pirminį perdavimą, retransliavimą – transliuojamų užbaigtų programų perdavimą. Supaprastintą transliavimo ir retransliavimo schema pavaizduota 1 paveiksle. Autorius daro išvadą, kad pagal tai, kaip šias sąvokas aiškina Įstatymas, retransliavimas gali būti tik pirminio perdavimo tolesnis perdavimas. Tačiau lieka neaišku, kaip vadinsime tokią situaciją, kai yra toliau perduodamas jau retransliuojamos programos. Autorius mano, kad sąvoka retransliavimas yra išaiškinta netiksliai. Nepriklausomai ar yra retransliuojamas pirminis programų perdavimas, ar jau retransliuotos programos, tai vis tiek turi būti retransliacija.

Tas pats subjektas tuo pat metu gali būti ir transliuotoju, ir retransliuotoju. Dažnai pasitaiko, kad retransliuotojai prie retransliuojamų programų prideda savo kuriamą programą, taip jie tampa ir transliuotojais.

Paveikslas 1. Supaprastinta transliavimo ir retransliavimo schema

LR Visuomenės informavimo įstatymo 31 straipsnis numato, kad Lietuvos respublikoje transliavimo ir retransliavimo veikla yra licencijuojama, išskyrus nacionalinio radijo ir televizijos veikla. Veiklos licencijavimas įtvirtintas ir transliuotojo ir retransliuotojo sąvokose, kurias pateikia Įstatymas. Taigi transliavimas ir (ar) retransliavimas neturint licencijos, išskyrus atvejus, kai Įstatymo tvarka jos nereikia, yra nelegali veikla. „Vertimasis komercine, ūkine, finansine ar profesine veikla neturint licencijos (leidimo) veiklai, kuriai reikalinga licencija (leidimas), ar kitokiu neteisėtu būdu —užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio iki trijų tūkstančių litų su pagamintos produkcijos, įrankių, žaliavos ir gautų pajamų iš šios veiklos konfiskavimu“ [22, 173str.].

Asmenys, norintys verstis transliavimo ir (ar) retransliavimo veikla, turi gauti Lietuvos radijo ir televizijos komisijos licenciją. Licencijavimo tvarką nustato „Transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklės“ patvirtintos LR kultūros ministro, taip pat LR Visuomenės informavimo įstatymo 31str. – 33 str., Lietuvos radijo ir televizijos komisijos nuostatai. Be LRT atliekamo transliavimo ir retransliavimo, licencijos taip pat nereikia radijo programų transliavimui elektroninių ryšių tinklais, kurių pagrindinė paskirtis nėra programų transliavimas ir retransliavimas, šiais tinklais nekomerciniais tikslais fizinių asmenų vykdomam transliavimui.

Tapti transliuotojais ir (ar) retransliuotojais ir gauti transliavimo ir (ar) retransliavimo licencijas gali Lietuvos respublikoje įstatymo tvarka įregistruoti juridiniai asmenys ir užsienio juridinių asmenų ar kitų organizacijų filialai. Licencijas pagal nustatytą tvarką išduoda Lietuvos radijo ir televizijos komisija. Jos gali būti išduodamos konkurso būdu arba be konkurso. Be konkurso licencijas programoms transliuoti ir (ar) retransliuoti Komisija gali išduoti mokslo arba švietimo institucijoms šviečiamosioms ir kultūrinėms programoms transliuoti iki 20W galios antžemine radijo, televizijos stotimi; programoms transliuoti ir (ar) retransliuoti kabelinės televizijos, radijo tinklais; programoms transliuoti ir (ar) retransliuoti elektroninių ryšių tinklais, kurių pagrindinė paskirtis nėra programų transliavimas ir (ar) retransliavimas; programoms transliuoti ir (ar) retransliuoti per dirbtinį Žemės palydovą (-us); kitais atvejais, kai tai numatyta Radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siųsti strateginiame plane. Visais kitais atvejais licencijos išduodamos konkurso būdu.

Lietuvos radijo ir televizijos komisija savo iniciatyva skelbia konkursą, kai yra laisvų sukoordinuotų radijo dažnių (radijo dažnių ruožams, televizijos kanalams), numatytų Radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siųsti strateginiame plane. Komisija taip pat gali skelbti konkursus radijo ir televizijos programų transliavimo ir (ar) retransliavimo licencijoms gauti suinteresuotų asmenų prašymu.

Asmuo, norintis gauti transliavimo ir (ar) retransliavimo licenciją LRT Komisijai turi pateikti paraišką dalyvauti konkurse (jei skelbiamas konkursas), arba paraišką gauti licenciją be konkurso.

Teikiant paraišką sumokamas nustatytas mokestis už paraiškos licencijai gauti nagrinėjimą. Nagrinėjamos tik tos paraiškos, kurios atitinka Transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklių V skyriaus reikalavimus [21]. LRT komisija organizuoja posėdį, ir sprendžia dėl paraiškos patenkinimo ar ne.

Šalia transliuotojų ir retransliuotojų egzistuoja ir trečioji kategorija – siuntėjai. Siuntėjai užsiima signalų transportavimu. Pagrindinė jų užduotis – signalą iš taško A perduoti į tašką B. Skirtingai nuo transliuotojų, siuntėjai neformuoja turinio ir jo nekuria. Skirtingai nuo retransliuotojų, siuntėjai neformuoja TV kanalų tinklelio ir nesirenka, kokius TV kanalus retransliuoti, o kokių ne. Siuntėjai atlieka tik signalų sklaidos funkciją.

Taigi, atskiriant **transliuotoją** nuo **retransliuotojo** vienas iš požymių yra signalų perdavimo eiliškumas: jei tai pirminis signalų perdavimas, tai vadinama transliavimu, jei antrinis ir tolesnis nepakeistų signalų perdavimas, tai bus retransliavimas. Transliuotojui priskiriamas ir programų kūrimas, nors šiai dienai įprasta išskirti programų kūrėjus ir programų transliuotojus. Pirmieji kuria laidas – tai gali būti prodiuserių kompanijos, kino studijos ir kiti kūrėjai, antrieji atlieka tik programų transliavimą – tai gali būti televizijos, kurios jau perka sukurtas laidas, ar nuomoja eterio laiką kūrėjams. Trečioji kategorija **siuntėjai** užsiima tik signalų transportavimu ir jų sklaida, visiškai neįtakojant turinio ar TV kanalų tinklelio. Lietuvoje transliavimo ir retransliavimo veiklos yra licencijuojamos, su tam tikromis išimtimis, dėl elektroninių ryšių ribotumo – radijo dažniai (kanalai) priskiriami ribotiesiems ištekliams ir išimtinai yra valstybės nuosavybė.

1.3 Privalomas paketas ir jo reikšmė

Privalomas paketas – įpareigojimas retransliuoti nurodytus televizijos kanalus nemokamai. Tai tam tikri mainai tarp valstybės ir retransliuotojo – valstybė suteikia teisę naudotis ribotais elektroninių ryšių ištekliais, retransliuotojas įsipareigoja retransliuoti nustatytus televizijos kanalus, už tai neimdamas mokesčio.

Pirmasis toks įpareigojimas įgyvendintas 1972 m. . Federalinė komunikacijų komisija FCC (angl. *Federal Communications Commission*) įpareigojo JAV kabelinės televizijos bendrovės 60 mylių (96,56 km) spinduliu nuo veiklos taško transliuoti kanalus visiems vietiniams retransliuotojams. Vėliau šis ruožas sumažintas iki 50 mylių (80, 47 km). 1980-ųjų viduryje įvairios kabelinės televizijos bendrovės kartu su vienos didžiausios stoties savininke „Turner Broadcasting“ pareiškė ieškinį prieš FCC teigdami, kad minėtas principas prieštarauja konstitucijai. 1985m. ir 1987m. JAV Apeliacinis teismas pripažino „must carry“ principą antikonstituciniu. Nuo tada iki

1992 m. stočių buvo reikalaujama tik transliuoti visuomeninės televizijos kanalus ir suteikti abonentams galimybę A/B jungikliu¹ persijungti prie vietinės transliacijos signalų.

1992 m. kabelinės televizijos vartotojų apsaugos įstatymas (Cable Television Consumer Protection Act) buvo pakeistas. Šiame akte kabelinės televizijos bendrovėms buvo leista atsisakyti nereikalingų transliacijų, ten kur transliavimo zona yra dubliuojama, pavyzdžiui 50 mylių spinduliu yra dvi stotys, transliuojančios tą patį tinklą. Signalų atlaisvinimu siekiama skatinti įvairių nuomonių ir informacijos prieinamumą. Šis įstatymas numato galimybę pateikti vartotojams tai ką jie nori žiūrėti. Vietoje dominuojančių kabelinės televizijos bendrovių kanalų, jis suteikė žmonėms galimybę žiūrėti vietinius kanalus.

„Turner Broadcasting“ byla prieš FCC buvo prikelta 1994 m., bet šį kartą buvo ginčijamas ankstesnis sprendimas, kuris „must carry“ principą pripažino antikonstituciniu. Šį kartą nebuvo tikima, kad „must carry“ yra antikonstitucinis, tačiau niekas nebuvo priėmęs oficialaus išaiškinimo, ką daryti su teisės aktais. Taigi, buvo kreiptasi į kitą teismą ir 1994 m. „must carry“ principas buvo pripažintas konstituciniu.

JAV – pirmoji valstybė pradėjusi reguliuoti transliavimo ir retransliavimo veiklą. 50 mylių įpareigojimas rodo, kad siekis buvo skleisti televizijos transliacijas kuo platesniu spinduliu. Turinio įpareigojimas, rodo, kad buvo siekis visuomenei perteikti bendro intereso svarbos kanalus. Įpareigojimas transliuotojams teikti savo transliacijas vietiniams retransliuotojams, leido žmonėms matyti ir nacionalinės svarbos televizijos kanalus ir vietinio regiono televizijos kanalus, Vietinis retransliuotojas galėjo transliuoti regioninius ir tuo pačiu nacionalinius televizijos kanalus. Vėliau šis įpareigojimas buvo laikinai panaikintas, pripažinus jį antikonstituciniu. Tačiau paliktas įpareigojimas sudaryti galimybę žmonėms jungiklio pagalba persijungti tarp nacionalinio ir vietinio retransliuotojo. Taigi, tokių įpareigojimų esmė – skleisti visuotinai svarbius televizijos kanalus kuo platesniu spinduliu.

Europoje Europos Sąjungos šalyse narėse privalomo retransliavimo principas įteisintas Europos parlamento ir tarybos direktyvoje 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (Universaliųjų paslaugų Direktyva). Universalioji paslauga, įvardinta šioje direktyvoje, yra apibrėžtas minimalus paslaugų rinkinys visiems galutiniams paslaugų gavėjams prieinama kaina. Direktyvoje taip pat pažymima, kad universaliųjų paslaugų sąvoka turėtų plėtotis ir atspindėti technologijos, rinkos ir paslaugų gavėjų paklausos pokyčius. Iš to autorius daro išvada, kad pagrindiniai universaliąsias paslaugas charakterizuojantys veiksniai yra technologijos, rinka, paslaugų gavėjai.

¹ A/B jungiklis – televizijos priedas, kurias leidžia du RF koaksialinius kabelius sujungti į vieną RF koaksialinį kabelį. Perjungimo mygtukais A ir B pasirenkamas vienas iš dviejų RF koaksialinių kabelių.

Direktyvos 31 straipsnis „Privalomojo programų siuntimo įpareigojimai“ išdėsto privalomo retransliavimo principą. Straipsnis nėra imperatyvus. Jis tik suteikia teisę. „Valstybės narės <...> gali nustatyti pagrįstus privalomojo programų siuntimo įpareigojimus teikti nustatymus radijo ir televizijos transliavimo kanalus bei paslaugas, jeigu didelė dalis tokių tinklų galutinių paslaugų gavėjų naudojasi jais kaip pagrindine priemone radijo ir televizijos transliacijoms priimti..“[9, 31str.]. Nors valstybės narės gali pačios nuspręsti ar nustatyti ar ne įpareigojimą, tačiau pasakyta, kad toks įpareigojimas gali būti nustatomas, jei ta priemone naudojasi didelė dalis galutinių vartotojų. Vadinasi tai turi būti visuomeniškai svarbu. „Tokius įpareigojimus galima nustatyti tik tais atvejais, kai jie yra būtini aiškiai apibrėžtiems bendriems tikslams pasiekti; šie įpareigojimai turi būti proporcingi ir skaidrūs. Juos būtina reguliariai persvarstyti.“[9, 31str.]

Universaliųjų paslaugų direktyva suteikia teisę įvesti įpareigojimą retransliuoti televizijos programas, tačiau turi būti įgyvendintos tam tikros sąlygos: 1) didelė dalis galutinių paslaugų gavėjų naudojasi tokiais įrenginiais kaip pagrindine priemone 2) apibrėžti aiškūs bendri tikslai 3) įpareigojimai proporcingi ir skaidrūs 4) reguliarius persvarstymas.. Didelės dalies įpareigojimas rodo, kad siekiama apsaugoti daugumos interesą. Bendrų tikslų įpareigojimas rodo, jog ginamas viešasis interesas, apsaugoma nuo kenksmingo interesuotumo. Proporcingumo įpareigojimas saugo retransliuotojus nuo per didelės naštos. Reguliaraus peržiūrėjimo įpareigojimas rodo, kad rinka yra dinamiška ir besikeičianti. Keistis gali tiek technologijos, tiek visuomenės įprotis, tiek ir įpareigojimų proporcijos.

Lietuvoje televizija, kaip vertybė, įtvirtina 1992 metų Konstitucijoje. Masinių informacijos priemonių, įskaitant ir televiziją, sąvoka, kaip vertybė įtvirtina 44 Konstitucijos straipsnyje. Šiandien masinės informavimo priemonės vadinamos visuomenės informacijos priemonėmis, mat sąvoka „masinės informavimo priemonės“ yra pažodinis vertimas iš rusų kalbos.

Nors Konstitucijoje nėra įteisintas ar draudžiamas privalomo retransliavimo principas, tačiau masinių informavimo priemonių cenzūros bei monopolizavimo draudimo įtvirtinimas konstituciniu lygiu rodo, jog šios priemonės yra svarbi vertybė šaliai. Cenzūros draudimas išreiškia žodžio laisvę, teisingą informavimą, tinkamą švietimą. Tik necenzūruojama žiniasklaida gali tinkamai įgyvendinti kultūros sklaidą. Monopolizacijos draudimas užtikrina, kad informavimo priemonės nebūtų sutelktos vienoje rankose. Žiniasklaidos monopolija sudaro prielaidas neteisingos informacijos sklaidai, propagandai ar dezinformacijai. Esant tokiam modeliui nebūtų užtikrinamas ir tinkamas kultūrinis švietimas.

Taigi, remiantis Konstitucijos 44 straipsniu, autorius daro išvadą, kad televizija, kaip visuomenės informavimo priemonė, Lietuvoje teisiškai vertinama kaip vertybė. Vertybiniai tikslai reikalingi nešališkam ir teisingam informavimui, švietimui, kultūros formavimui. Žvelgiant iš 1992

m. konteksto, galima teigti, kad televizija ir radijas buvo vienos iš pagrindinių informacijos sklaidos priemonių, kurios leido informaciją skleisti masiškai ir realiu laiku. Informacijos kiekis beveik neribojamas, lyginant su spauda. Tinkamai saugoti iškeltas vertybes reikalingas teisinis įrankis.

Privalomo retransliavimo principas įtvirtintas 1996m. liepos 2d. įsigaliojusiame Visuomenės informavimo įstatymo 36 straipsnyje. Straipsniu įpareigojama kabelines televizijas ir kabelines radijas retransliuoti visas Lietuvos Respublikos televizijos, radijo stočių programas, kurių patikimo priėmimo zonoje yra kabelinės televizijos, radijo tinklo priėmimo stotys. Vadinasi, kabelinė televizija privalėjo retransliuoti visus lietuviškus kanalus, kuriuos tik gali priimti. Autorius daro išvadą, kad straipsniu siekiama retransliuoti visas lietuviškas televizijos programas kuo didesniu spinduliu. Tad pagrindinės vertybės – nacionalinė televizija ir pasiekiamumas.

Keičiantis televizijai iš analoginės į skaitmeninę keičiasi ir paslaugų galimybės. Jau išsiaiškinome, jog vietoje 1 analoginio TV kanalo galima transliuoti 10 skaitmeninių TV kanalų. Mažėja transliavimo ir retransliavimo kaštai. Vadinasi galima pateikti daugiau ir įvairesnių televizijos kanalų. Taip pat skaitmeninė televizija pateikia ir daugiau paslaugų. Analoginė televizija buvo tik televizija. Skaitmeninė TV papildomai turi interaktyvių paslaugų, tokiu kaip elektroninis programų gidas, laidų įrašymas, filmų nuoma ir kt.

Taigi, apibendrinant tris privalomo retransliavimo principo teisinius įgyvendinimus, autorius daro išvadą, kad visų trijų tikslas ir vertybės yra tos pačios. Pirmoji vertybė – nacionaliniai televizijos kanalai. Antroji vertybė – visuomenė, jos informavimas, švietimas. Trečioji vertybė – pasiekiamumas. Televizija turi būti pasiekama kuo platesniame ruože. Būtent šias pagrindines vertybes įgyvendina privalomo retransliavimo institutas.

Keičiantis televizijai, turi keistis ir privalomo retransliavimo institutas. Techninėms galimybėms leidžiant pateikti daugiau ir daugiau TV kanalų, nebūtina įpareigoti juos visus retransliuoti nemokamai – tai per didelė finansinė našta retransliuotojams. Atsižvelgiant į privalomo retransliavimo saugomas vertybes, būtų galima pagalvoti ir apie papildomų paslaugų įpareigojimą retransliuotojams. Užuoat didinus TV kanalų skaičių, galima didinti paslaugų skaičių.

2 PRIVALOMO SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS RETRANSLIAVIMO TEISINIS REGULIAVIMAS ES ŠALYSE

2.1 Bendrasis „must carry“ reguliavimas ES

„Valstybės narės savo jurisdikcijoje esančioms įmonėms, teikiančioms elektroninių ryšių tinklus radijo ir televizijos programų transliavimo paskirstymui visuomenei, gali nustatyti pagrįstus privalomojo programų siuntimo įpareigojimus teikti nustatymus radijo ir televizijos transliavimo kanalus bei paslaugas, jeigu didelė dalis tokių tinklų galutinių paslaugų gavėjų naudojami jais kaip pagrindine priemone radijo ir televizijos transliacijoms priimti. Tokius įpareigojimus galima nustatyti tik tais atvejais, kai jie yra būtini aiškiai apibrėžtiems bendriems tikslams pasiekti; šie įpareigojimai turi būti proporcingi ir skaidrūs. Juos būtina reguliariai persvarstyti.“ [9, 31str.]

„Nemokamų nacionalinių TV retransliavimo principas, dar vadinamas “must carry” (liet. “privalomas paketas”), veikia 21-oje ES valstybėje. Viso labo tik šešiose ES šalyse šio principo atsisakyta.“ [32].

Universaliųjų paslaugų direktyva leidžia valstybėms narėms pačioms nustatyti „must carry“ reguliavimą. Reguliavimas gali būti nustatytas esant aiškiems apibrėžtiems bendriems tikslams. Tokių būdų siekiama išvengti nesąžiningo nustatymo, pažeidžiant demokratijos principus. Direktyva tik įpareigoja reguliariai atnaujinti reguliavimą. Tai tik dar kartą patvirtinama nuomonė, kad keičiantis aplinkai ir technologijoms, turi keistis ir reguliavimas.

Europos Sąjungoje „must carry“ reguliavimas įtvirtintas 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (Universaliųjų paslaugų Direktyva) 31 straipsnyje.

Direktyvoje įtvirtinta teisė valstybėms narėms savo jurisdikcijoje esančioms įmonėms nustatyti privalomo paketo retransliavimo įpareigojimus. Tokiam įpareigojimui egzistuoja kelios sąlygos:

- 1) Retransliavimo įpareigojimai turi būti pagrįsti;
- 2) Didelė dalis elektroninių tinklų galutinių paslaugų gavėjų naudojami tokiais tinklais kaip pagrindine priemone radijo ir televizijos transliacijoms priimti;
- 3) Būtini aiškiai apibrėžti bendri tikslai;
- 4) Įpareigojimai turi būti proporcingi ir skaidrūs;
- 5) Įpareigojimus būtina reguliariai atnaujinti.

Vadinasi uždrausta valstybėms narėms įvesti nepagrįstus ir nemotyvuotus įpareigojimus. Toks draudimas apsaugo retransliuotojus nuo savanaudiškų valstybės veiksmų juos išnaudojant, pvz. įpareigojimas transliuoti politines reklamas privačiais tinklais būtų visiškai nepagrįstas.

Antrasis reikalavimas, jog elektroniniais tinklais radijo ir televizijos programoms priimti turi naudotis didelė dalis galutinių paslaugų gavėjų. Tokia apsauga naudinga mažų tinklų savininkams, pvz. namų bendrijos kabelinis tv tinklas. Tokiu tinklu naudojasi tik to namo bendrijos nariai, todėl būtų nelogiška juos įpareigoti transliuoti tam tikras televizijos programas. Dažnu atveju tai taikoma ir palydovinių tinklų operatoriams, jei jų paslaugomis nesinaudoja didelė dalis galutinių paslaugų gavėjų, pvz. Lietuvoje palydovinė televizija neužima didelės dalies rinkoje.

Direktyvoje apibrėžtas terminas „didelė dalis“, tačiau nėra paaiškinta, kas tai yra didelė dalis. Termino interpretavimas paliktas pačioms valstybėms narėms. Autoriaus nuomone, „didelės dalies“ sukonkretinimas duotų daugiau aiškumo. Tačiau probleminių atvejų ES dėl termino interpretavimo neatsirado. Valstybės narės pačios nustato koks tinklo galutinių paslaugų gavėjų skaičius yra „didelis“.

Aiškus bendrų tikslų apibrėžimas įpareigoja valstybes nares nustatyti tikslus, kuriems pasiekti yra įvedamas įpareigojimas retransliuoti nustatytas televizijos programas. Tikslai tu būti bendri, o ne atskiroms grupėms. Taip pat tikslai turi būti aiškiai apibrėžti, o ne su įvairiomis interpretacijomis. Aiškus tikslų apibrėžimas didina įpareigojimo skaidrumą.

Įpareigojimai turi būti proporcingi ir skaidrūs. Šiame reikalavime taikomas proporcingumo ir skaidrumo principai. Proporciumas reiškia, jog įpareigojimas negali būti neproporcingai didelis, pvz. įpareigojimas retransliuoti 50 televizijos kanalų būtų neproporcingas.

Įpareigojimas reguliariai peržiūrėti ir atnaujinti įpareigoji valstybes nares nuolat atnaujinti reguliavimą. Tokio įpareigojimo naudą galima matyti dvejopai. Visų pirma tai besikeičiančios technologijos ir gyventojų įpročiai reikalauja atnaujinti ir teisinį reguliavimą. Antra nauda tokia, kad besikeičiančios politinės jėgos šalyje, gali pakeisti nevykusi įpareigojimą, jeigu jis toks būtų priimtas anksčiau. Aišku, keisti įpareigojimus galima ir be įpareigojimo tą daryti, tačiau, autoriaus nuomone, įpareigojimas peržiūrėti reguliavimą ir jį atnaujinti, tik pagreitina kaitos procesą, taip pat leidžia pastebėti klaidas ar ydingas vietas teisės aktuose.

Apibendrinant Direktyvos 31 str. galima teigti, kad Direktyva leidžia valstybėms narėms pačioms įvesti privalomo paketo reguliavimą, tačiau kartu įveda teisinius saugiklius, užkertančius kelią priimti ydingą reguliavimą.

2001 m. Europos Komisijos Informacinės visuomenės direktoratas pateikė ataskaitą „Must carry reguliavimas Europos Sąjungoje“.[25] Ataskaitoje pateikiama reguliavimo situacija 17-oje šalių. Remiantis pateikta ataskaita, galima daryti apibendrinimą – 14 šalių turėjo „must carry“

reguliavimą, 3 – ne: Graikija, Italija, Liuksemburgas. Ataskaita buvo daryta dar iki Universaliųjų paslaugų direktyvos.

Šiandien dienai iš 27 ES valstybių, tik 6 yra atsisakiusios „must carry“ reguliavimo, 21 valstybėje vienu ar kitu pavidalu egzistuoja privalomo paketo įpareigojimas.

Lentelė 1. „Must Carry“ reguliavimas ES.

Valstybė	„Must Carry“	Valstybė	„Must Carry“
Austrija	+	<i>Italija</i>	-
Belgija	+	Lietuva	+
Bulgarija	+	<i>Liuksemburgas</i>	-
Kipras	+	Latvija	+
Čekija	+	Malta	+
Vokietija	+	Olandija	+
<i>Danija</i>	-	Lenkija	+
Estija	+	Portugalija	+
<i>Graikija</i>	-	Rumunija	+
<i>Ispanija</i>	-	Švedija	+
Suomija	+	Slovėnija	+
Prancūzija	+	<i>Slovakija</i>	-
Vengrija	+	Jungtinė Karalystė	+
Arija	+		

Pagal šaltinį [30].

Lentelė 1 parodo, kurios šalys yra visiškai atsisakiusios privalomo paketo reguliavimo. Šalis laikoma turinti „must carry“ reguliavimą, jei yra įpareigojimas retransliuoti nustatytus TV kanalus, nepriklausomai nuo įpareigojimo apimties.

Detaliau analizuojama Austrijos, Vokietijos ir Didžiosios Britanijos privalomo paketo teisinio reguliavimo modeliai. Šių šalių teisė nemažai įtakojo Lietuvos teisinę sistemą. Taip pat šių šalių privalomo paketo teisinio reguliavimo modeliai iliustruoja skirtingus „must carry“ reguliavimo principus.

2.2 Austrija

Austrijoje [26] privalomo retransliavimo principas įtvirtintas kabelinio ir palydovinio transliavimo įstatymo (angl. *Cable and Satellite Act*) 11 straipsnyje. Jame įpareigojama kabelinio tinklo operatorius retransliuoti ORF signalą, jeigu tai įmanoma be neproporcingai didelių kaštų. [25, p. 4].

Europos Komisijos pranešime [25] nagrinėjama 1997 metų šio įstatymo redakcija Nr. 42/1997. Šitoje įstatymo redakcijoje „must carry“ nustatytas visiems kabelinių tinklų operatoriams, kaip subjektui. Akte nėra apibrėžimo, kas yra „kabelinio tinklo operatorius“, tik pasakyta, kad kabelinis tinklas yra kabelių infrastruktūra skirta transliavimui ir retransliavimui. Transliavimas apibrėžtas kaip programų siuntimas visuomenei tinklais ar palydoviniu ryšiu. Retransliavimas reiškia pilnų ir nepakeistų signalų priėmimą ir perdavimą tuo pat metu.

Must carry principas taikomas kabelinių tinklų operatoriams, nepriklausomai kokiu signalu, analoginiu ar skaitmeniniu, yra transliuojamos programos. Austrijos žiniasklaidos institucija (angl. *Austrian Media Authority*) yra pateikusi išaiškinimą, kuriame sakoma, jog kabelinių tinklų operatoriai gali būti įpareigoti retransliuoti TV programas, transliuojamas ir privačių transliuotojų.

2010 spalį must carry principas buvo atnaujintas, įpareigojant kabelinių tinklų operatorius privalomai retransliuoti iki trijų TV kanalų. Be reikalavimo retransliuoti visuomeninius kanalus, įskaitant visuomeninį sporto kanalą, įteisinta galimybė privačiam TV kanalui prašyti būti įtrauktam į privalomai retransliuojamų kanalų sąrašą, jei jis prisideda prie kultūrinės įvairovės aktualiame regione [26, p. 8].

Tiek 1997 metų įstatymo redakcija, tiek 2010 metų įpareigoja retransliuoti visuomeninius kanalus. 2010 metų redakcijoje atsiranda galimybė įpareigoti retransliuoti ir privatų TV kanalą, jei jis prisideda prie kultūrinio formavimo. Tokia galimybė 1997 metais buvo numatyta AMA (*Austrian Media Authority*) išaiškinyje. Išaiškinimas turėti galimybę įpareigoti retransliuoti ir privatų TV kanalą atsirado kilus nesutarimams tarp TV transliuotojų ir kabelinių tinklų operatorių.

Taigi, Austrijoje privalomo retransliavimo institutas nepriklausomai nuo to ar transliuojama televizija yra analoginė ar skaitmeninė, įpareigoja retransliuoti visuomeninius TV kanalus. Tai parodo, jog visuomeniniai TV kanalai yra vertybė, kurią saugomą pasitelkiant „must carry“ institutą. Galimybė įpareigoti retransliuoti ir privatų TV kanalą, kuris prisideda prie aktualios kultūros formavimo rodo, kad kultūra taip pat yra vertybė. Toks Austrijos požiūris tik patvirtina bendras „must carry“ instituto vertybes.

2.3 Vokietija

BNetzA (angl. *Federal Network Agency*) 2010 m. rugsėjo mėnesį baigė antrąjį transliacijų perdavimo paslaugos rinkos reguliavimo peržiūrėjimą, ir pasiūlė atsisakyti kabelinių tinklo operatorių reguliavimo, išskyrus analoginėms transliacijoms [27, p. 6]. Vadinasi, Vokietija [27] atsisako „must carry“ skaitmeninėms transliacijoms, bet jį palieka analoginėms transliacijoms.

Vokietijoje privalomas retransliavimas reglamentuotas RStV (angl. *Inter-State Agreement on Broadcasting Services*). Privalomas paketas buvo įteisintas po penkių taisyčių ir jis tapo privalomu

2001 m. sausio 1d. RStV skirtingai reguliuoja analoginę ir skaitmeninę televizijas [25, p. 25]. Vėlyvas ir keliskart taisytas privalomo paketo įteisinimas, autoriaus nuomone, rodo nenorą ir didelį pasipriešinimą reguliavimo įvedimui. Dažnu atveju tai vyksta esant transliuotojų ir retransliuotojų nesutarimui.

Analoginė televizija. Pagal RStV 51 straipsnį, retransliavimo detalizavimas, atsižvelgiant į TV kanalų prioritetus, yra reguliuojamas Federacijų teisės. TV kanalų sąrašai kiekvienoje Federacijoje nustatomi skirtingi, atsižvelgiant į tų kanalų svarbą tame regione. Toks reguliavimas priimtas atsižvelgiant į analoginės televizijos ribotumą – retransliuojamų TV kanalų sąrašas ribotas, retransliavimo kaštai dideli.

Skaitmeninė televizija. Ketvirtojoje RStV pataisoje, kuri įsigaliojo 2000 m. balandžio 1d., buvo įtraukta normų, reguliuojančių skaitmeninę kabelinę televiziją, o penktoje pataisoje, kuri įsigaliojo 2001 m. sausio 1d., buvo įtrauktas ir skaitmeninės antžeminės televizijos reguliavimas. Detalus skaitmeninės TV reguliavimas paliktas Federacijų prioregatyvai. RStV buvo nustačiusi pagrindinę taisyklę, kuria suteikiamas pirmumas tiems transliuotojams atitinkamoje teritorijoje, kurie toje teritorijoje vykdo analogines transliacijas.

Federacijos, įvesdamos skaitmeninės televizijos reguliavimą, atsisakė analoginės televizijos reguliavimo principų. Reguliavimas skirtas analoginei televizijai, netinka skaitmeninei, nes neatitinka šių dienų technologijos ir taip stabdo skaitmeninės televizijos plėtra. Federacijų nuomone, reikia suteikti daugiau sprendimo laisvės retransliuotojams, leidžiant jiems savo paslaugas pritaikyti komerciniam naudojimui, kas skatintų skaitmeninės televizijos tinklo plėtrą.

„Must carry“ skaitmeninei televizijai buvo įgyvendintas tiek, kiek apsaugotų konstitucinę vertybę – nuomonių įvairumą. Skaitmeninės televizijos operatoriai buvo įpareigoti retransliuoti nustatytus visuotinius kanalus, taip pat suteikti vieną analoginio signalo ruožą² regioninei televizijai.

Vokietijos patirtis skirtingai reguliuoti analoginę ir skaitmeninę televiziją, autoriaus nuomone, patvirtina anksčiau iškeltą mintį, kad turėtų būti skirtingas reguliavimas analoginei ir skaitmeninei televizijai. Tačiau, neįžvelgus reikšmingos ekonominės svarbos, „must carry“ reguliavimo skaitmeninei televizijai Vokietijoje buvo atsisakyta, paliekant tik analoginį „must carry“. Žvelgiant į ateitį, kada 2012 m. Europos Sąjungoje, vadinasi ir Vokietijoje, turės būti išjungta analoginė televizija, Vokietija liks be privalomo paketo.

² Analoginio signalo ruožas – apibrėžimas, naudojamas kaip techninis matavimo vienetas, kuris lygus 8MHz

2.4 Jungtinė Karalystė

Jungtinė Karalystė [28] dar viena ES šalis, kuri savo teisinėje bazėje turi „must carry“ sąvoka. Pradžioje privalomo paketo reguliavimas buvo taikomas analoginei televizijai, vėliau po Transliavimo įstatymo (angl. *Broadcasting Act*) pakeitimo 1996 m. „must carry“ taikomas ir skaitmeninei televizijai. Panašiai, kaip ir Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje reguliavimas buvo atskirtas pagal televizijos retransliavimo rūšį – analoginė ir skaitmeninė televizija reguliuojama atskirai.

Analoginė TV. Analoginės televizijos privalomo paketo retransliavimo įpareigojimą turi tie retransliuotojai, kurie įgijo retransliavimo licenciją pagal tuo metu galiojantį Kabelinių tinklų ir transliavimo įstatymą (angl. *Cable and Broadcasting Act*), priimtą 1984 m. Tokios licencijos sutrumpintai vadinamos PDSL. Tokia licencija galioja 23 m. nuo išdavimo datos. Įstatymas pakeistas 1990 m., todėl ilgiausias PDSL licencijos galiojimo terminas gali būti iki 2013 m. Analoginio signalo privalomą paketą sudaro BBC1, BBC2, ITV, Channel 4 TV kanalai, taip pat visuotinis teletekstas ir Ceefax (teleteksto paslauga, teikianti aktualias naujienas teleteksto formatu) kanaluose BBC1 ir BBC2.

Kaip matome, „must carry“ gali apimti ne tik TV kanalų retransliavimą, bet ir papildomų paslaugų perteikimą. 1984 m. įstatymas buvo pakeistas kitu, Transliavimo įstatymu (angl. *Broadcasting Act*), įsigaliojusi 1990 m. Pagal šį įstatymą išduotos transliavimo ir retransliavimo licencijos sutrumpintai vadinamos LDSL (angl. *Local Delivery Services Licence*), kurios neturi analoginio signalo privalomo paketo, t.y. joms netaikomas įpareigojimas retransliuoti analoginiu signalu transliuojamu TV signalu.

Skaitmeninė TV. Skirtingai nei analoginės televizijos atveju, įpareigojimas retransliuoti skaitmeniniu signalu transliuojamas TV programas, galioja ir PDSL, ir LDSL licencijų turėtojams, vykdančioms skaitmeninę retransliaciją. Privalomos retransliuoti paslaugos ir TV kanalai yra tokie patys, kaip ir analoginiame „must carry“, tik papildomai yra įpareigojimas plačiaekranes paslaugas (angl. *Widescreen services*) retransliuoti plačiaekraniniu 16:9 formatu [25, p. 47].

Autoriaus nuomone, Jungtinės Karalystės reguliavimo modelis yra teigiamas, kadangi saugomi ne tik svarbios TV programos, bet ir papildomos paslaugos, tokios kaip teletekstas, ar formato išlaikymas. Taip pat retransliuotojams, neužkraunama nereikalinga našta. Jei retransliuotojas, turintis PDSL licenciją šalia analoginės TV papildomai nori retransliuoti ir skaitmeninės TV kanalus, tik tada jis privalo vykdyti skaitmeninės TV „must carry“, o LDSL licencijų turėtojai neprivalo retransliuoti analoginės TV kanalų. Iš Jungtinės Karalystės „must carry“ reguliavimo, autorius daro išvadą, kad JK prioritetą yra skaitmeninė TV plačiajuosčiu formatu su papildomomis paslaugomis.

Taigi, autorius daro išvadą, jog privalomas paketas vis dar turi svarbią reikšmę Europos Sąjungoje. Tik mažoji dalis yra atsisakiusi šio reguliavimo visiškai. Vienos šalys reguliavimą taiko vienodai visoms televizijos rūšims, kitos skirtingai – vienoks reguliavimas skaitmeninei TV, kitoks analoginei. Vienos šalys mažina įpareigojimo apimtį skaitmeninei televizijai, kitos atvirkščiai – programų, kurias reikia retransliuoti skaitmeniniu formatu, skaičių didina. Iš to, autorius daro išvadą, kad kiekviena šalis „must carry“ įpareigojimą pritaiko pagal poreikius, bendrus tikslus, kurie yra individualūs kiekvienoje šalyje, priklausomai nuo tradicijų, įpročių ir kultūros.

„Must carry“ bendrų tikslų atitikimas ir nuolatinis atnaujinimas atitinka reikalavimą išreikštą Direktyvoje. Taip pat tokie pat tikslai yra nusistovėję ir „must carry“ prigimties. Vadinasi, naudos požiūriu privalomas paketas niekuo nesiskiria nuo pirminio įpareigojimo reguliavimo, t.y. atlieką tą pačią funkciją – saugo ir gina bendrus interesus. Autorius daro išvadą, kad ES privalomą paketo reguliavimo įrankį naudoja pagal paskirtį.

3 PRIVALOMO SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS RETRANSLIAVIMO TEISINIS REGULIAVIMAS LIETUVOJE

3.1 Konstitucija – pagrindinis nacionalinės teisės šaltinis

Lietuvoje privalomo retransliavimo įpareigojimo principas (angl. *must carry*) įtvirtintas Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatyme. Pirmą kartą įstatymas įsigaliojo 1996 m. liepos 2d. Nuo to laiko jis kelis kartus keitėsi. Keitėsi ir privalomas paketas, kurio užuomazgos Lietuvos teisinėje bazėje randamos kur kas anksčiau nei buvo priimtas LR Visuomenės informavimo įstatymas.

Pagrindinis nacionalinės teisės šaltinis yra 1992 m. Konstitucija. Joje tam tikruose straipsniuose įtvirtinti pagrindiniai visų teisės šakų principai. Visuomenės informavimo teisės, prie kurios ir priskiriama televizija, principai taip pat įtvirtinti Konstitucijoje. 44 straipsnis sako, kad „Masinės informacijos cenzūra draudžiama. Valstybė, politinės partijos, politinės ir visuomeninės organizacijos, kitos institucijos ar asmenys negali monopolizuoti masinės informacijos priemonių.“ [13, 44 str.]. Šiuo straipsniu masinės informavimo priemonės įtvirtinamos kaip vertybė, kuri negali būti monopolizuota valstybės ar politinių jėgų. Taip pat ji negali būti cenzūruojama. Vadinasi, straipsnis įtvirtina nuostatą, jog masinės informavimo priemonės turi tarnauti visuomenei, laisva forma, niekieno nevaržoma.

Ne ką mažiau svarbus ir Konstitucijos II skirsnis „Žmogus ir valstybė“. Jame įtvirtinta, jog žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės (18str.), žmogus turi teisę turėti įsitikinimus ir juos laisvai reikšti (25 str.), žmogus, įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis, privalo laikytis Konstitucijos ir įstatymų, nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių (28 str.), bei kitos nuostatos ginančios žmogaus laivę, privatumą, orumą ir kitas pamatines žmogaus teises. Vadinasi, televizija, kaip ir kitos informavimo priemonės, kuri nepažeidžia Konstitucijos saugomų vertybių, turi būti laisva ir niekieno neįtakojama, skleidžianti laisvą nuomonę, vertinanti žmogaus orumą ir privatumą, suteikianti žmonėms teisę žinoti valstybės aktualijas, laisvę savarankiškai vertinti informaciją.

Vertinant privalomo paketo įtvirtintas vertybes, bei Konstitucijos vertybes, autorius daro išvadą, jog pirmosios papildo antrąsias, jas detalizuoja. Taigi, televizija, kaip vertybė, ginama anksčiau nei buvo priimtas LR Visuomenės informavimo įstatymas.

3.2 Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas

Pirmą kartą LR Visuomenės informavimo įstatymas buvo priimtas 1996 m. liepos 2 d. Iki tol galiojo Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. vasario 9. Lietuvos TSR spaudos ir

kitų masinės informacijos priemonių įstatymas Nr. XI-36³. Šiame įstatyme privalomo paketo principo nebuvo.

Privalomas paketas arba įpareigojimas retransliuoti pirmąkart buvo įtvirtintas įstatyminiu lygiu LR Visuomenės informavimo įstatymo, įsigaliojusio 1996-07-02, 36 str. 1 dalyje: „Kabelinė televizija, kabelinis radijas privalo retransliuoti visas Lietuvos Respublikos televizijos, radijo stočių programas, kurių patikimo priėmimo zonoje yra kabelinės televizijos, radijo tinklo priėmimo stotis.“ Pirmasis privalomas paketas apėmė visas LR televizijos ir radijo programas, kurios yra patikimoje priėmimo zonoje. Patikimos priėmimo zonos išskyrimas rodo, kad tuo metu televizijos perdavimas ir transliavimas buvo problematiškas, todėl įstatymas apsaugojo retransliuotojus nuo nepajėgumo retransliuoti tų programų, kurių jie patys negali priimti.

Nauja įstatymo redakcija įsigaliojo 2000 m. rugpjūčio 29 d. [16]. Šioje redakcijoje pakeistas ir privalomo retransliavimo principas. Įstatyme įvesta nauja sąvoka „operatorius“: „Kabelinės televizijos ir MDTV operatorius – asmuo, naudojantis savo arba kito asmens kabelinės televizijos ar MDTV telekomunikacijų tinklą (toliau – operatorius).“ Privalomas retransliavimas skirtas operatoriams. Jis išdėstytas 33 str. Pirmoje dalyje nurodoma, jog „Operatoriai ir laidinio radijo transliuotojai privalo retransliuoti televizijos ir (ar) radijo programas.“ Toks nurodymas reiškia, jog operatoriai turi vykdyti veiklą, t.y. negali nevykdyti retransliacijų, jei yra gavę licencijas ir naudoja elektroninių ryšių resursas. Tai tik dar kartą parodo, jog elektroninių ryšių resursai yra riboti.

Privalomo paketo apimtis apibrėžiama to paties straipsnio 4 dalyje: „Operatoriai privalo retransliuoti visas nekoduotas Lietuvos nacionalinio masto transliuotojų antžeminės televizijos programas. Operatoriai privalo retransliuoti ir bent vieną regioninio masto transliuotojo televizijos programą. Kitų regioninio masto transliuotojų televizijos programas operatoriai privalo retransliuoti, jei šių programų transliavimo trukmė yra ne trumpesnė kaip 6 valandos per parą.“ Taigi, 2000 m. įstatymo redakcijoje, privalomas paketas – visi nacionalinio masto, bent viena regioninio masto, kito regioninio masto TV programos, vykdančios ne trumpesnes nei 6 val. per parą transliacijas.

Lyginant pirmąjį ir antrąjį privalomo retransliavimo paketus, autorius daro išvadą, jog vertybė keitėsi nukreipiant ją į TV programų tinklą, nebelieka „patikimo priėmimo zonos“ sąvokos. Išskirtinumą gauna regioninio masto televizijos – bent vieną regioninę televiziją privaloma retransliuoti, nepriklausomai nuo kitų faktorių. Kito regiono televizijos programos privaloma retransliuoti, jei transliaciją vykdoma ne trumpiau 6 val. per parą. Taigi, 2000 m. redakcijoje siekiama didinti televizijos programų skaičių galutiniam vartotojui.

³ <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=2CAA5E99-CAD5-4618-988D-0348DC7D3244>
[žiūrėta 2011-10-10]

2004 balandžio 27 d. įsigaliojo LR Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimas, kuriame keičiamas ir 33 straipsnis [18], t.y. keičiamas privalomo retransliavimo reguliavimas. Naujoji redakcija išdėstyta taip: „Televizijos programų retransliuotojai privalo retransliuoti vieną LRT televizijos programą ir visas nekoduotas Lietuvos nacionalinio masto transliuotojų antžeminės televizijos programas, jeigu kitaip nenustato Komisija. Komisija taip pat nustato minimalų retransliuojamų programų kiekį ir pobūdį. Tuo atveju, jeigu programų retransliavimui naudojami riboti radijo dažnių (kanalų) išteklių, Komisija, atsižvelgdama į šių išteklių poreikį programų transliavimui, gali riboti maksimalų retransliuojamų programų kiekį.“

2004 metų pakeitimuose išnyksta regioninio masto televizijų įtraukimas į privalomą paketą. Taip pat išskiriamas visuomeninis transliuotojas LRT. Be kita ko, Komisija pasilieka teisę keisti privalomo paketo dydį, jį mažinant, jei retransliavimui naudojami riboti išteklių. Taigi, autoriaus nuomone, trečioje redakcijoje yra atsižvelgiama į išteklių ribotumą, ginami ir retransliuotojų interesai. Taip pat pripažįstama, jog ankstesnis reguliavimas buvo pernelyg išpūstas – fiziškai neįmanoma vykdyti įpareigotų retransliacijų, jei regioninių televizijos programų yra keletas. Priimant pataisas 2000 metais nebuvo įvertintas elektroninių ryšių išteklių ribotumas, o 2004 metais ši klaida ištaisoma.

Kitas Įstatymo pakeitimas įsigaliojo 2006 liepos 11 d. Privalomo retransliavimo institutas iš esmės nesikeičia. Papildomai įvedama galimybė licencijavimo taisyklėse nustatyti kitas privalomas retransliuoti programas: „Transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklėse nustatytais atvejais ir tvarka komisija gali nustatyti kitas privalomai retransliuojamas televizijos programas ar atleisti nuo privalomųjų programų retransliavimo.“[17, 33str. 1d.]. Autoriaus nuomone, privalomo paketo retransliavimo apimties nepakitimas rodo, jog iš esmės 2004 metais buvo priimtas tuo metu aktualus reguliavimas.

2010 spalio 18 d. Įstatymo 33 straipsnis buvo papildytas „Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausantys televizijos programų retransliuotojai privalo retransliuoti...“ [19, 10 str.]. Šiuo pakeitimu yra įvedamas jurisdikcijos nustatymas. Privalomo retransliavimo reguliavimas ir apimtis lieka nepakitusi.

2011 liepos 1 d. įsigaliojo Įstatymo pakeitimas, kuriame jau iš dalies yra keičiamas ir privalomo retransliavimo reguliavimas. „Must carry“ principas yra siaurinamas. „Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausantys televizijos programų retransliuotojai privalo retransliuoti visas nekoduotas nacionalines LRT televizijos programas.“ [14, 33 str. 1d.]. Šiandien aktuali Įstatymo redakcija įsigaliojo 2011 rugpjūčio 1 d. tačiau „must carry“ principas liko nepakeistas.

Taigi, paskutiniai „must carry“ pakeitimai susiaurino privalomo paketo dydį beveik iki minimumo – įpareigojama retransliuoti tik visas nekoduotas LRT programas. Komercinės

televizijos išbraukiamos iš privalomo paketo sąrašo. Taip pat Įstatymo 33 str. 2 dalyje numatyta galimybė atleisti nuo įpareigojimo retransliuoti net ir LRT programas, „...jeigu toks sprendimas neapriboja vartotojo galimybių matyti šias programas turimomis techninėmis priemonėmis.“, t.y. jei yra alternatyvų žiūrėti LRT programas. Vadinasi, naujasis „must carry“ reguliavimas vertybe laiko tik nekoduotas LRT programas.

3.3 Naujojo „must carry“ įgyvendinimas

Naujasis privalomo retransliavimo pakeitimas įsigaliojo 2011 liepos 1d., o pakeitimas priimtas 2010 rugsėjo 10d. Jau nuo tos dienos visuomenė žinojo apie priimtus pakeitimus. Iki tol vyko tik diskusijos, o priėmus pataisas visuomenėje pradėta svarstyti kaip tai paveiks televiziją ir koks bus poveikis galutiniam vartotojui.

Dideles diskusijas sukėlė kabelinių televizijų operatoriai ir televizijų kanalai. Kabelinės televizijos yra retransliuotojai, kurie retransliuoja televizijos programas, o televizijų kanalai yra transliuotojai, kurie vykdo pirminę televizijų transliaciją. Įstatymo pataisos tiesiogiai liečia transliuotojus ir retransliuotojus, todėl nieko keista, jog būtent šios pusės ir pradėjo diskusijas.

Dar iki įstatymo pataisų priėmimo žiniasklaidoje pasirodė diskusijos, jog reikėtų keisti privalomo retransliavimo reguliavimą, panaikinant įpareigojimą nemokamai retransliuoti nacionalinius lietuviškus kanalus. Straipsnyje „Moki už Discovery, mokėk ir už lietuvišką TV“ [33] transliuotojai reaguoja į tuo metu dar tik siūlomas įstatymo pataisas ir kalba apie komercinių kanalų apmokestinimą, norintiems retransliuoti minėtąsias programas. Lietuviškų programų transliuotojai jaučiasi diskriminuojami, nes anot jų „Tai diskriminacija. Jeigu jie moka MTV ir „Eurosport“, tai kodėl nemoka mums?“ – kalba Zita Sarakienė, UAB „Laisvas ir nepriklausomas kanalas“ (LNK) generalinė direktorė.“ [33].

Tame pačiame straipsnyje nelieka neišklaudyta ir antroji pusė, kurią tiesiogiai liečia įstatymo pataisos, retransliuotojai. Jie kategoriškai nesutinka su siūlomomis pataisomis. „Juozas Jurelionis, Lietuvos kabelinių tinklų asociacijos viceprezidentas, sako, jog ji sujauktų visą TV rinką“ [33]. Jų manymu, mokestis už nacionalinius lietuviškus kanalus didintų abonentinį mokestį, o tai būtų nenaudinga žiūrovui.

Tai, jog, autoriaus nuomone, bandoma manipuluoti žiūrovu, rodo ir kitas straipsnis, publikuotas taip pat dar iki pataisų priėmimo, „Kare dėl lito žiūrovai lieka antraplaniai statistai“ [34]. Straipsnyje kabelinių televizijų operatoriai teigia, jog nacionalinių lietuviškų programų apmokestinimas neigiamai atsilieptų žiūrovui, nes brangtų paslaugos, ar netgi prarastų galimybę matyti tam tikrus kanalus. Retransliuotojai taip pat stoja į naują poziciją – irgi prašančiųjų mokėti už jų paslaugas. „Jei galiūnai LNK ir TV3 apmokestins savo programas, kabelinės TV grasina pareikalausiančios pinigų iš mažesniųjų kanalų už tai, kad juos rodo.“ [34]. Taigi, įsivyrėja dvi

pozicijos. Transliuotojai prašo pinigų, už tai, kad retransliuotojai, galėtų juos retransliuoti. Retransliuotojai prašo pinigų, už tai, kad jie retransliuotų transliuotojų programas. Vieni nori gauti pelną už kuriamas laidas, kiti – už suteiktą auditoriją. Pastarosios nuomonės laikomasi ir dabar. Diskusijos ir derybos dar nebaigtos.

Dar vienas straipsnis, publikuotas prieš priimant pataisas, gina retransliuotojų poziciją, kaltina transliuotojus šio įstatymo priėmimo suinteresuotumu. „Kam tarnaus naujasis Visuomenės įstatymo projektas?“ [32] straipsnyje pateikiama kitų ES šalių padėtis: 21-oje „must carry“ principas egzistuoja, 6-iose – ne. Anot straipsnio, tose šalyse, kuriose buvo atsisakyti „must carry“ principo, didelę įtaką padarė transliuotojai, ir konkrečiau tai – „Modern Times Group“ (MTG). „Šalyse, atsisakiusiose „must carry“ principo, MTG, valdanti Lietuvoje gerai žinomus kanalus TV3, TV6 ir palydovinę televiziją „Viasat“, įgauna galimybę daryti spaudimą retransliuotojams: norite turėti galimybę savo žiūrovams pasiūlyti mūsų programas, tada mokėkite, norite gauti pigiau – netransliuokite mūsų konkurentų.“[32] – taip argumentuojama MTG įtaka „must carry“ atsisakymo priėmimui. Autoriaus nuomone, straipsnis tik parodo, kiek įstatymo pakeitimas yra svarbus transliuotojams ir retransliuotojams ir tai, jog diskusijos prieš pataisų priėmimą buvo suaktyvėjusios.

Iš vykusių diskusijų matyti, jog transliuotojai buvo suinteresuoti privalomo retransliavimo paketo pakeitimu, o retransliuotojai tam priešinosi. Naujasis įstatymo projektas buvo priimtas 2010 m. rugsėjo 30d., o įsigaliojo 2011 m. spalio 18 d. (33 str. 2011 m. liepos 1d.). Iš karto po priėmimo pradėta diskutuoti kiek galėtų kainuoti lietuviška televizija. Straipsnyje „Keli papildomi litai už lietuviškus kanalus“ [35] parodomas retransliuotojų nepasitenkinimas priimtu įstatymu, bei bandoma spėti kokio mokesčio norės populiariausių lietuviškų kanalų transliuotojai: „Kalbama, kad mokestis už teisę rodyti 10-ies lietuviškų kanalų paketą gali siekti apie 2–3 Lt (be PVM) per mėnesį.“[35].

Taigi, priėmus įstatymą, diskusijos nuo klausimo, kas ir kam turėtų mokėti, pakrypo link klausimo, kiek retransliuotojai mokės transliuotojams už leidimą retransliuoti jų programas. Tai rodo transliuotojų laimėjimą pirmoje diskusijoje – diskutuoti nebėra ką, įstatymas priimtas. Transliuotojai pradeda naują netiesioginę diskusiją dėl visiško „must carry“ panaikinimo. „Komerčius transliuotojus vienijanti Lietuvos radijo ir televizijos asociacija (LRTA) teigia, kad Vyriausybė neturėtų suteikti nacionaliniam Lietuvos radijui ir televizijai (LRT) išimtinės teisės turėti atskirą transliacijų tinklą.“[36]. Nors tiesiogiai neužsimenama, jog reiktų keisti Įstatymo 33 str, tačiau, autoriaus nuomone, neturint transliacijų tinklo, kyla grėsmė ir transliacijų ar retransliacijų įgyvendinamumui

Artėjant naujojo „must carry“ įsigaliojimui, pasigirsta diskusijos iš retransliuotojų pusės dėl to, ar jie toliau retransliuos didžiuosius nacionalinius televizijos kanalus. Straipsnyje „Kabeliniai retransliuotojai dar nežino, ar rodys didžiuosius lietuviškus TV kanalus“ [37] minimi pagrindiniai nežinomumo svertai yra tie, jog likus mažiau nei mėnesiui iki pataisų įsigaliojimo, nevyksta jokios derybos tarp transliuotojų ir retransliuotojų dėl mokesčio už nacionalinius lietuviškus kanalus. Transliuotojai laikosi pozicijos, jog jie sukuria produktą, už kurį ir turi būti mokama, retransliuotojai teigia, jog jie naudoja išteklius retransliacijoms, taip pat duoda auditoriją televizijų kanalams, todėl pastarieji turėtų mokėti už suteiktą auditoriją. Retransliuotojai taip pat, kaip kompromisą, siūlo pasilikti prie esamos tvarkos, kai niekas niekam nemoka – taip vieni gauna programas, kiti žiūrovą, kuriam gali rodyti reklamas.

Pirmieji trumpalaikiai įstatymo pakeitimo padariniai pasireiškė jo įsigaliojimo diena – 2011 m. liepos 1d. kabelinio tinklo operatorius „Init“ iš analoginiu signalu transliuojamo tinklelio išėmė visas LNK grupei priklausančias programas (LNK, TV1, Liuks!, InfoTV), nes nesutarė tarpusavyje dėl mokesčio už teisę retransliuoti. LNK televizija nemokamai buvo rodoma tik skaitmeniniu formatu, o likusias tris programas žiūrovai galėjo matyti už papildomą 3 Lt mokestį [38]. Nuo 2011 m. liepos 21 d. LNK transliacijos „Init“ tinkle buvo atnaujintos. Autoriaus nuomone, tokiu žingsniu buvo bandoma parodyti transliuotojams, kad retransliuotojai gali būti pajėgūs nutraukti jų transliacijas. Iš dalies toks bandymas buvo sėkmingas, nes buvo pasiektas susitarimas dėl retransliacijos iki 2013 metų pabaigos [39].

Įsigaliojus naujam „must carry“ reguliavimui, po pirmųjų bandymų maištauti, visuomenėje keliama diskusija ar didieji televizijų kanalai patys nenukentės nuo pačių proteguoto įstatymo pataisų. Kaip argumentas, jog privalomas reguliavimas nenaudingas didiesiems televizijos kanalams, imamas Estijos pavyzdys – „pernai liepą analoginės antžeminės TV siuntimo tinklus išjungusi Estija. Čia trijų didžiųjų kanalų (ETV, „Kanal 2“ ir TV3) žiūrimumas krito beveik ketvirtadaliu.“[40]. Populiariųjų kanalų žiūrimumo kritimas aiškinamas tuo, jog išjungus analoginę TV atsirado laisvų dažnių, kurie leidžia šalyje transliuoti daugiau TV kanalų. Taip didėja pasirinkimo galimybė ir žmonės tuo naudojasi – jie gali rinktis ką žiūrėti. Ar Estijos pavyzdys bus pritaikomas ir Lietuvai, parodys tik laikas, tačiau iš jo galime matyti, jog ir toks variantas yra įmanomas.

Taigi, Lietuvoje „must carry“ principas teisiškai įtvirtintas 1996 metais. Iki tol privalomo paketo visuomeninis interesas buvo ginamas Konstitucijoje, įtvirtinant masines informavimo priemones kaip Konstitucinę vertybę. Nuo 1996 m. privalomo paketo retransliavimas buvo kelis kartus keičiamas. Tai rodo, jog „must carry“ Lietuvoje yra išties svarbus. Galiausiai apsisistota ties įpareigojimu retransliuoti visas nacionalinio masto nekoduotas lietuviškas TV programas. Pastarasis reguliavimas išlaikė proporcijas tarp visuomenės interesų ginimo ir ribotų elektroninių ryšių tinklų

išteklių panaudojimo. Toks įpareigojimas galiojo iki įstatymo pakeitimų, kurie įsigaliojo 2011 m. liepos 1 d.

Naujosios pataisos sukėlė nemažas diskusija transliuotojų ir retransliuotojų gretose. Transliuotojai nori apmokestinti televizijos programas, retransliuotojai – retransliavimo tinklus, suteiktą žiūrovų auditoriją. Tiek transliuotojai, tiek retransliuotojai nori dvigubo apmokėjimo už tą pačią paslaugą. Transliuotojai gauna pajamų iš reklamos užsakovų, retransliuotojai iš kabelinės televizijos abonentų. Norėdami išvengti dvigubo apmokėjimo transliuotojai turėtų atsisakyti reklamų, retransliuotojai abonementinio mokesčio.

Lietuva yra viena iš 21 ES valstybės, kurioje taikomas „must carry“ reguliavimas ir jo apimtis – visos nekoduotos LRT programos. Šiandien dienai tai yra dvi TV programos – LRT ir LRT2.

4 SIŪLOMAS PRIVALOMOJO SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS RETRANSLIAVIMO ELEKTRONINIAIS RYŠIŲ TINKLAIS TEISINIO REGULIAVIMO MODELIS

4.1 Anketinės apklausos tyrimas

Analizuojant privalomo retransliavimo institutą autorius priėjo prie išvados, jog privalomo retransliavimo instituto saugomos vertybės yra visuomenės interesas, jos informavimas, švietimas, kultūros formavimas. Universaliųjų paslaugų direktyvoje įpareigota, kad „must carry“ reguliavimas turi būti skirtas bendriems visuomeniniams tikslams siekti. Bendrus visuomenės tikslus tiksliausiai atspindi tos visuomenės piliečiai.

Problematika. Nuo „must carry“ instituto atsiradimo iki šandien praėjo nemažai laiko. Prabėgęs laikas buvo spartus technologijų vystymosi prasme. Tam didelę įtaką padarė Šaltasis karas ir kitos karinės varžytuvės – internetas yra karinio tinklo kūrimo rezultatas. Be interneto atsirado ir kitų technologinių naujovių: mobilieji telefonai, kompiuteriai, e-knygos, e-spauda ir kt. Keitėsi ne tik technologijos, bet ir pati visuomenė. Šiandien yra nemažai projektų, skatinančių informacinės visuomenės kūrimąsi.

Besikeičianti visuomenė, technologijos, aplinka keičia ir televiziją. Anketinės apklausos **tikslas** – išsiaiškinti, ar aplinkos ir technologijų pokyčiai keičia privalomo retransliavimo instituto svarbą. **Tyrimo objektas** – Lietuvos gyventojų televizijos žiūrėjimo įpročiai, informacijos gavimo priemonės, naujų technologijų naudojimo paplitimas.

Tyrimo uždaviniai:

- Išsiaiškinti kokiomis priemonėmis Lietuvos gyventojai gauna aktualią informaciją.
- Išsiaiškinti kiek įtakos daro televizija ir kiek kitos priemonės formuojant Lietuvos visuomenės kultūrinę aplinką.
- Išsiaiškinti kaip naujosios technologijos paveikė Lietuvos gyventojų televizijos žiūrėjimo įpročius.

Tyrimo metodika: šiuo empiriniu kiekybiniu tyrimu siekiama įvertinti Lietuvos gyventojų televizijos žiūrėjimo įpročius, aktualios informacijos gavimo priemones, naujų technologijų naudojimo paplitimą. Aktuali informacija – tai tokia informacija, kuri yra svarbi kiekvienam Lietuvos gyventojui (pvz. apie įvykius šalyje, svarbūs valdžios pranešimai, nepaprastos padėties paskelbimas, įstatymų pasikeitimai ir kita panaši informacija). Atliekant tyrimą pasirinktas anketinės apklausos tyrimo būdas. Anketinė apklausa tinka labiausiai, kadangi siekiama įvertinti gyventojų nuomonę, bei praktinius įpročius. Autorius atlikdamas tyrimą, nori sužinoti, ar vis dar yra reikalingas privalomo retransliavimo institutas. Jei jis reikalingas, tai kokia apimtimi. Interneto paplitimas ir kitos naujosios technologijos gali įtakoti televizijos būtinumą. Šiuo tyrimu taip pat

siekama sužinoti kaip naujosios technologijos įtakojo televizijos žiūrėjimą. Autorius mano, kad tikslinga išsiaiškinti, ar Lietuvos gyventojai sutiktų mokėti abonentinį mokestį už lietuviškus nacionalinius kanalus, kuriuos iki 2011-07-01 Įstatymas įpareigojo retransliuotojus rodyti nemokamai. Tai padės geriau išsiaiškinti televizijos vaidmenį Lietuvoje.

Anketa sudaryta iš 13 klausimų. Vyrauja dichotominiai bei uždari klausimai. Dichotominiais vadinami klausimai į kuriuos galima atsakyti „taip“ arba „ne“. Uždari klausimai numato eilę paruoštų atsakymų. Išrenkamas tas, kuris atitinka apklausiamojo nuomonę.

Anketos pirmasis klausimas prašo respondento nurodyti amžių, lytį, miestą, išsilavinimą. Respondentų apibūdinimas leis daryti išvadas ir grupuoti rezultatus pagal minėtus požymius. Antruoju klausimu siekiama išsiaiškinti kiek šeimos ūkių turi televizorius ir nustatyti vidutinį turimų televizorių skaičių. Trečiuoju ir ketvirtuoju klausimu siekiama išsiaiškinti TV žiūrėjimo įpročius – kiek laiko praleidžiama prie televizoriaus ir koks TV programų žanras dažniausiai žiūrimas. 5 – 7 klausimai skirti išsiaiškinti koks yra interneto poveikis televizijai, koku mastu internetas keičia televiziją. 8 – 11 klausimais siekiama išsiaiškinti privalomo retransliavimo instituto svarbą, jo tiesioginį suvokimą vartotojo požiūriu, t.y. žiūrovo nuomonę ar reikalingas įpareigojimas retransliuoti nacionalines TV programas nemokamai. Klausimuose išskiriamos komercinės privačios televizijos programos ir nacionalinės valstybinės. 10 ir 11 klausimu papildomai siekiama išsiaiškinti kiek komerciškai patrauklūs yra nacionaliniai TV kanalai, t.y. kiek žiūrovas sutiktų, jei sutiktų, mokėti už galimybę žiūrėti lietuvišką televiziją. 12 – 14 klausimai skirti išsiaiškinti TV svarbą informacijos gavimo srityje, laisvalaikio praleidimo srityje, bei skubios informacijos perdavimo srityje.

Atlikus tyrimą ir padarius išvadas, bus galima spręsti dėl privalomo retransliavimo svarbos ir jo apimties Lietuvoje.

Siekiant kuo mažesnio technologinio neutralumo anketa pateikiama pildyti raštu, siunčiama elektroniniu paštu, bei naudojama internetinės apklausos sistema. Naudojantis vien tik internetine apklausa, anketos duomenys būtų netikslūs. Tačiau toks būdas, kaip vienas iš trijų, pasirinktas dėl laiko sąnaudų – per mažesnę laikotarpį galima apklausti didesnę skaičių žmonių.

Imtis. Pasirinktas respondentų ratas – Lietuvos gyventojai sulaukę 16 ir daugiau metų. Pagal Lietuvos statistikos departamentą, Lietuvoje 2011 m. pradžioje gyveno 2.718.182 gyventojų, vyresnių, nei 16 metų. Naudojantis apklausa.lt⁴ imties dydžio skaičiuokle, paskaičiuota reikalinga imtis – 150 respondentų. Apklausus 150 respondentų tikimybė, kad gauti rezultatai bus teisingi - 95 %, o paklaida – 8 %.

⁴ <http://www.apklausas.lt/imties-dydis> [2011-09-27]

Hipotezė. Autorius mano, kad šiuo metu internetas ir naujosios technologijos yra pakeitę televizoriaus žiūrėjimo įpročius. Televizorius tapo daugiau laisvalaikio priemone, nei informacijos gavimo. Internetas geba greičiau perteikti dienos įvykius, nei televizija. Nepaisant to, televizija užima nemažą dalį informacijos rinkoje. Dauguma šeimos ūkių savo namuose turi bent po vieną televizorių, ne retai ir po du ar tris.

4.2 Apklaustos rezultatų apibendrinimas

Atliekant apklausą buvo apklausti 165 respondentai. Tai yra daugiau nei buvo užsibrėžta apklaustos pradžioje.

Lytis, gyvenamoji vieta, išsilavinimas. Apklausoje dalyvavo 109 vyrai ir 56 moterys. 78 respondentai savo gyvenamąją vietą nurodė Vilnių, 41 – Kauną, 46 – kitus Lietuvos miestus. Išsilavinimo skiltyje 6 apklaustieji nurodė įgiję pagrindinį išsilavinimą, 13 – vidurinį, 25 – aukštąjį neuniversitetinį, 84 – aukštąjį universitetinį bakalauro laipsnį, 36 – magistro laipsnį ir 1 – daktaro laipsnį. Iš to daroma išvada, kad dauguma apklaustųjų buvo vyrai, daugiausiai respondentų gyvena Vilniuje, dauguma yra įgiję aukštąjį universitetinį bakalauro išsilavinimą. Apklaustųjų pasiskirstymas yra gan tolygus, tik mažuma yra pagrindinį išsilavinimą įgijusių ir daktaro laipsnį turinčių apklaustųjų.

Televizijos žiūrėjimas. Gyvenantys be televizoriaus nurodė 12 respondentų. Vieną televizorių turi 66 apklaustieji, du – 47, tris – 31, keturis – 6, 5 ar daugiau – 3 atsakiusieji. Statistinis vidurkis yra 1,77 televizoriaus šeimos ūkyje. Iš to darytina išvada, jog daugumoje šeimų yra po daugiau nei vieną televizorių. Taip pat, atkreiptinas dėmesys, jog žmonių neturinčių televizoriaus yra daugiau nei tų, kurie turi 4 ar daugiau televizorių. Tai, autoriaus nuomone, rodo besikeičiančias tendencijas.

Visiškai nežiūrintys televizoriaus nurodė 21 apklaustasis, žiūrintis valandą per dieną ar trumpiau – 43, dvi valandas – 43, tris – 24, keturias – 20, 5 ar daugiau – 14 apklaustųjų. Statistinis žiūrėjimo trukmės per dieną vidurkis – 2,21 valandos. Tačiau, žiūrinčiųjų valandą ir trumpiau ar iš vis nežiūrinčių buvo 64 respondentai. Tai rodo, jog beveik trečdalis apklaustųjų televizoriaus nežiūri arba žiūri labai mažai. Televizorius užima ne mažą laiko dalį 101 apklaustųjų – jie žiūri televizorių po dvi valandas ir daugiau. Taigi, autorius daro išvada, jog nors yra ne maža dalis tų, kuriems televizorius užima tik mažą laiko dalį, tačiau didesnė dalis yra tų, kuriems televizija dar labai svarbi jų kasdieniniame gyvenime.

TV žanrų apklausoje, daugiausia apklaustųjų nurodė žiūrintys žinias. Jų buvo 64. Serialus žiūri – 16, filmus – 32, dokumentika – 28, sportą – 10, kitas laidas – 15 respondentų. Iš to, autorius daro išvadą, jog apklaustuosius labiausiai domina žinių laidos, tačiau ir kiti žanrai yra žiūrimi.

Internetas ir televizija. Turintys kompiuterį namuose su internetu nurodė 160 apklaustųjų, 5 nurodė, jog neturi. Žiūrinčiųjų televizija internetu ir nežiūrinčiųjų skaičius pasiskirstė vienodai – po 79. Apie galimybę žiūrėti TV internetu nežinojo 7 respondentai. Tiesioginę transliaciją internetu žiūri 41 apklaustasis, laidų įrašus – 38. Apklausa leidžia daryti išvadą, jog dauguma Lietuvos ūkių namuose turi kompiuterį su internetu, tačiau tik apie pusę jų žiūri TV internetu. Lygiai tiek pat nurodė TV internetu nežiūrintys. Iš žiūrinčiųjų TV internetu didžioji dalis žiūri tiesioginę transliaciją, šiek tiek mažiau žiūrinčiųjų – laidų įrašus. Vadinais, televizija internete užima ne mažą dalį ir gali tapti konkurentu įprasto televizoriaus ar bent kaip alternatyva jam.

„Must carry“ vertinimas. Į klausimą ar pritaria naujam „must carry“ reguliavimui, teigiamai atsakė 64 respondentai, neigiamai – 92, į klausimą neatsakė – 9. Iš to darytina išvadą, jog dauguma nepitaria „must carry“ pakeitimui, tačiau beveik trečdalis apklaustųjų tam pritarė. Vadinasi, jog permainos buvo reikalingos, tik naujasis pakeitimas nėra visuotinai priimtinas. 127 apklaustieji pritarė įpareigojimui retransliuoti LRT ir LRT2 TV programas, 38 manė, jog tai daryti nebūtina. Vadinasi, daugumai yra svarbu matyti visuomeninius TV kanalus. Už nacionalinę skaitmeninę televiziją nesutiktų mokėti 143 apklaustieji, 22 – sutiktų. Už dabar nemokamai transliuojamą 14 televizijų programų paketą iš sutikusiųjų mokėti 10 respondentų nurodė, jog sutiktų mokėti iki 5 Lt, iki 10 Lt – 7, Iki 20 Lt – 3, 20 Lt ir daugiau – 2 respondentai. Apklausa parodė, jog didžioji dalis nesutiktų mokėti už dabar nemokamai transliuojamus TV kanalus, taip pat didžioji dalis sutikusiųjų, galėtų mokėti iki 5 Lt mėnesinį mokesį. Vadinasi, televizijos apmokestinimas būtų vertinamas neigiamai.

Televizija ir aplinka. Internetą, kaip pagrindinę informacijos gavimo priemonę, nurodė 147 apklaustieji, TV -10, radijas – 5, laikraščiai – 3 apklaustieji. Autorius daro išvadą, jog aktualiausią informaciją apklaustieji gauna internetu, kitos priemonės tik dubliuoja. Taip yra todėl, kad internetas gali naujienas pateikti realiu laiku, o televiziją žinias transliuoja vakare. Tik labai ypatingais atvejais televizija nutraukia įprastas transliacijas dėl itin svarbių įvykių. Televizorių, kaip laisvalaikio priemonę, nurodė 11 apklaustųjų. Konkrečios veiklos neįvardijo 84 apklaustieji, 11 nurodė skaitantys knygas, 56 – naršantys internete, 3 – žaidžiantys stalo žaidimus. Iš to autorius daro išvadą, kad televizorius nėra populiarius laisvalaikio praleidimo būdas.

Į klausimą, kokia informacijos perdavimo priemone turėtų būti perduodama itin svarbi informacija, 45 respondentai pasirinko televiziją, 62 – radiją, 51 – internetą. 7 į klausimą neatsakė. Beveik tolygus informacijos perdavimo priemonių pasirinkimas rodo, jog visos informacijos priemonės yra svarbios skubios informacijos perdavimui.

Taigi, apibendrinant apklausos rezultatus, autorius daro išvadą, jog televizija Lietuvoje vis dar yra aktuali. Dauguma šeimų turi daugiau nei po vieną televizorių, vidutiniškai praleidžia virš dviejų

valandų jį žiūrėdami. Daugiausia žiūrimos žinios. Tai rodo, jog piliečiai domisi kas darosi šalyje. Kultūra ir dokumentinis pažinimas taip pat aktualus – filmai ir dokumentika užima ne mažą dalį TV programų tinklelio. Apklausa parodė, jog naujosios technologijos eina greta televizijos – dauguma apklaustųjų namuose turi kompiuteri su internetu, tačiau tik pusė jų žiūri televiziją internetu, iš kurių 52% žiūri tiesioginę transliaciją. Šis skaičius sudaro 26 % visų namuose turinčių kompiuterį su internetu, kas parodo, jog televizorius televizijos transliacijoms žiūrėti yra renkamas dažniau.

Didžioji dalis, 56%, nepritarė naujojo „must carry“ įgyvendinimui. Pakankamai nedidelė persvaros dalis rodo, jog permainos buvo reikalingos. Tačiau net 77 % apklaustųjų mano, jog reikalingas įpareigojimas retransliuoti LRT ir LRT2 televizijos programas. Vadinasi LR piliečiams yra svarbu matyti visuomeninę televiziją. Dauguma apklaustųjų nesutiktų mokėti už lietuvišką nacionalinę televiziją. Tai rodo, jog matyti nacionalinę lietuvišką televiziją nemokamai yra aktualu. Pagrindine informacijos gavimo priemone internetą nurodė 86% apklaustųjų, tačiau internetą, kaip itin svarbios ir skubios informacijos priemonę, pasirinko 31 % apklaustųjų, televiziją – 27%, radiją – 38%, likusieji į šį klausimą neatsakė. Nors radiją nurodė dauguma apklaustųjų, tačiau nei viena informacijos perdavimo priemonė negavo ryškios persvaros. Tai rodo, jog visos pagrindinės informacijos perdavimo priemonės itin svarbiu ir skubiu atveju turėtų būti naudojamos, įskaitant ir televiziją.

Televizorių, kaip laisvalaikio priemonę, pasirinko 7% apklaustųjų, tai rodo, jog televizorius nėra populiarus laisvalaikio praleidimo būdas. Autorius, iškeltoje hipotezėje manė, jog televizorius bus labiau paplitęs kaip laisvalaikio priemonė, tačiau atlikta apklausa paneigia šį teiginį. Kiti iškelti teiginiai pasitvirtino. Šiuo metu internetas ir naujosios technologijos yra pakeitę televizoriaus žiūrėjimo įpročius – pagrindinė informacijos gavimo priemonė yra internetas. Internetas geba greičiau perteikti dienos įvykius, nei televizija. Nepaisant to, televizija užima nemažą dalį informacijos rinkoje. Televiziją įprastu būdu dar žiūri didžioji dalis žiūrovų. Dauguma šeimų ūkių savo namuose turi daugiau nei vieną televizorių.

4.3 Siūlomas skaitmeninės televizijos privalomo retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais reguliavimo modelis

Atliktas anketinės apklausos tyrimas parodė, jog 56% piliečių nėra patenkinti naujuoju privalomo televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais reguliavimo modeliu, 5% nuomonės šiuo klausimu neturėjo, 39% pritaria naujajam „must carry“ taikymui. Autoriaus nuomone, nors ir didesnė dalis nepritaria Įstatymo pakeitimams, persvara nėra tokia didelė, jog būtų galima sakyti, jog senas modelis buvo geresnis. Vadinasi, senasis reguliavimas jau tapo pasenusiu, o naujasis nėra palankiai vertinamas.

Teisę turėti „must carry“ reguliavimą Lietuvai, kaip ir kitoms ES narėms, suteikia Universaliųjų paslaugų direktyva. Joje sakoma, jog šalys pačios gali spręsti dėl reguliavimo modelio, tik turi būti patenkintos tam tikros sąlygos:

- įpareigojimas turi būti pagrįstas,
- didelė dalis galutinių paslaugos gavėjų elektroniniais ryšių tinklais naudojami kaip pagrindine priemone priimti radijo ir televizijos signalus,
- būtini aiškiai apibrėžti bendri tikslai,
- įpareigojimai proporcingi ir skaidrūs,
- įpareigojimas nuolat atnaujinamas.

Privalomo televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais įpareigojimas užtikrina nemokamą televizijos prieinamumą gyventojams. Nemokama televizija gali būti ir neesant privalomo retransliavimo įpareigojimui, tačiau tai tik transliuotojo teisė spręsti. Blogiausia įmanoma, tačiau reali, situacija, nesant „must carry“ įpareigojimo – nėra nemokamos televizijos. Turintiems mažesnes pajamas tai taptų neprieinamu dalyku. Gali nutikti ir taip, kad net ir sutinkant mokėti, televizija gali būti nepasiekiamą – tiesiog retransliuotojui gali tapti komerciškai nenaudinga retransliuoti vieną ar kitą televizijos programą. Atlikta apklausa parodė, jog Lietuvoje „must carry“ įpareigojimas yra reikalingas. Esantis modelis netenkina daugumos, vadinasi, bendri tikslai yra įgyvendinami netinkamai.

Apklausa parodė, kad didelė dalis galutinių paslaugų gavėjų elektroninių ryšių tinklais naudojami kaip pagrindine priemone televizijos signalams priimti. 29% tiesioginę TV transliaciją žiūri internetu. Tačiau šis skaičius neatspindi ar tai yra pagrindinis būdas televizijai žiūrėti, ar tik alternatyva. Vidutinis dviejų televizorių skaičius šeimoje rodo, kad vis tik televizorius vyrauja kaip pagrindinė priemonė žiūrėti televiziją.

Vertinant galutinių paslaugų gavėjų elektroniniais ryšių tinklais skaičių, reikia aiškiai apibrėžti, kas tai yra elektroninis ryšių tinklas. Pirmame skyriuje autorius išskyrė atvejus, kada interneto tinklais transliuojama televizija yra laikoma transliuojama elektroninių ryšių tinklais, o kada ne. Interneto tinklas, kurio paskirtis yra transliuoti ir (ar) retransliuoti televizija, pvz IPTV, priskiriamas prie elektroninių ryšio tinklų, skirtų televizijai transliuoti. Interneto tinklas, skirtas interneto paslaugoms tiekti, nors ir suteikiama galimybė žiūrėti televizija, tačiau kaip papildoma paslauga, nėra priskiriamas prie elektroninių ryšių tinklų, skirtų televizijos programoms transliuoti ir (ar) retransliuoti.

Taigi, privalomo retransliavimo įpareigojimas negalioja tiems paslaugų tiekėjams, kurie leidžia žiūrėti TV programas kaip papildomą alternatyvią paslaugą, pvz. per žiniatinklio sąsają, tačiau galioja tiems, kurie interneto tinklą naudoja televizijos retransliavimui, pvz IPTV televizija.

Kadangi didelė dalis galutinių paslaugų vartotojų elektroniniais ryšių tinklais naudojami kaip pagrindine priemone televizijos programoms priimti, reikia įvertinti bendrus tikslus, kuriuos reikia įtvirtinti „must carry“ įpareigojimu. Bendrų tikslų įvertinimui, autorius atliko apklausą, kuri parodė, jog 77% gyventojų mano, jog reikia įpareigojimo retransliuoti LRT programas, 87% nesutiktų mokėti už lietuvišką nacionalinę televiziją, 56 % nepritarė naujam retransliavimo įpareigojimui. Iš to autorius daro išvadą, jog Lietuvos gyventojai nori turėti nemokamą lietuvišką televiziją, įskaitant LRT televizijos programas, tačiau ne tokia didele apimtimi, kokia buvo iki įsigaliojant naujam reguliavimo modeliui.

Visuomeninio transliuotojo programų transliavimas turėtų būti užtikrintas. Viena iš užtikrinimo priemonių – „must carry“ reguliavimas. Tačiau to ne visada gali pakakti. Didesnę garantiją duotų ir fizinės priemonės. Tai galėtų būti skaitmeninės televizijos dažnių ruožo, talpinančio dešimt skaitmeninės televizijos kanalų, rezervavimas privalomam televizijos retransliavimui, įskaitant visuomeninio transliuotojo televizijos programas. Toks įpareigojimas, autoriaus nuomone, nebūtų per didelis, nes dešimt skaitmeninės televizijos kanalų dažnių ruožas lygus vienam analoginio signalo ruožui. Elektroninių ryšių išteklių prasme toks įpareigojimas būtų netgi mažesnis nei dabar esantis – išjungus analoginę televiziją, vietoje dviejų analoginio signalo ruožų (dabar skirtų LRT ir LRT2 retransliavimui) būtų įpareigota retransliuoti vieno analoginio signalo ruožo atitikmuo (dešimt skaitmeninių televizijos kanalų). Toks rezervavimas galėtų būti taikomas tiek skaitmeniniam antžeminiam tinklui, tiek įpareigojant operatorius, transliuojančius skaitmeniniu formatu.

Šalia dviejų LRT programų liktų vietos kitiems skaitmeninės televizijos programoms. Šiuo metu būtų 8 laisvos vietos, nes visuomeninis transliuotojas vykdo dviejų televizijos programų transliaciją. Programos galėtų būti atrenkamos konkurso būdu pagal kuriamas vertybes. Tokiu būdu televizijos pačios galėtų pasirinkti ar jos nori būti „must carry“ pakete ar ne. Vykstantys ginčai tarp transliuotojų ir retransliuotojų parodė, jog didieji komerciniai kanalai nelinkę, jog būtų įpareigota juos retransliuoti nemokamai, todėl laisvė rinktis išeitų tik į naudą. Taip pat būtų suteikta galimybė mažiesiems TV kanalams tapti labiau žiūrimais, jie galėtų pasiūlyti įvairesnių laidų.

Apklausa taip pat parodė, jog didžioji dalis informacijos gauna internetu. Televizija negeba taip greitai perteikti vykstančių įvykių. Televizijos formatai ir laidų tinklo planavimas neleidžia realiu laiku perteikinti tai kas vyksta šalyje. Šios problemos sprendimui autorius siūlo įpareigoti visuomeninį transliuotoją teikti informacinio teleteksto paslaugas, kuris taptų alternatyva naujiems portalams. Žmonės, neturintys interneto, galėtų interaktyviai naudotis teletekstu ir taip gauti naujienas greičiau, nei bus parodyta per televizijos programą. Atitinkamai turėtų būti įpareigoti ir retransliuotojai. Šie turėtų retransliuoti privalomas retransliuoti televizijos programas su visomis privalomomis papildomomis paslaugomis.

Prie privalomų papildomų paslaugų, turėtų būti priskiriamas ir elektroninis programų gidas (EPG). EPG – tai paslauga, leidžianti peržiūrėti TV programos laidas visai savaitei. Galima pažiūrėti, koks bus filmas, kelintą valandą bus rodomas. Galima perskaityti trumpą anotaciją. Esant EPG paslaugai, vartotojas gali užprogramuoti televizorių ar priedėlį, jog šis įjungtų nustatytą programą. Taip pat galima nustatyti, jog televizorius įrašytų užprogramuotą televizijos laidą į kaupiklį. Tai padidintų televizijos laidų pasiekiamumą, žiūrovai galėtų bet kuriuo metu peržiūrėti žinių ir kitas laidas.

Taigi, toks privalomo retransliavimo įpareigojimas atitiktų visus keliamus reikalavimus Universaliųjų paslaugų direktyvoje. Įpareigojimas nėra pernelyg siauras, todėl gina bendrus gyventojų interesus. Taip pat jis nėra ir pernelyg didelis – užima viso labo tiek, kiek užimdavo vienas analoginis televizijos kanalas. Vadinasi, toks įpareigojimas išlaiko proporcingumo principą. Nuolatinis tinklelio peržiūrėjimas įgyvendintų ir nuolatinio atnaujinimo sąlygą.

Taigi, autorius siūlo, jog naujasis privalomo televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais modelis įpareigotų rezervuoti retransliuotojus, įskaitant skaitmeninę antžeminę televiziją, 10 skaitmeninės televizijos kanalų signalo ruožą, privalomo paketo televizijos programoms retransliuoti. Privalomą paketą sudarytų LRT programos. Likusias laisvas vietas užimtų pageidaujantys televizijos transliuotojai konkurso būdu. Konkurso metu vertinamas visuomenės intereso ginamos vertybės. Be įpareigojimo retransliuoti nustatytus televizijos kanalus, autorius siūlo įpareigoti visuomeninį transliuotoją teikti skaitmeninio informacinio teleteksto paslaugą, kuriame būtų skelbiamos aktualios dienos naujienos. Visos privalomo paketo televizijos programos būtų įpareigosotos teikti EPG paslaugą. Retransliuotojai turėtų retransliuoti visą nustatytą privalomą retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais paketą, įskaitant ir papildomas paslaugas – skaitmeninį teletekstą ir elektroninį programų gidą.

IŠVADOS IR SIŪLYMAI

Išanalizavus privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo elektroninių ryšių tinklais teisinį reguliavimą Europos Sąjungoje ir Lietuvoje, atlikus teisės aktų analizę bei kiekybinį anketinės apklausos tyrimą, autorius daro tokias darbo išvadas:

1. Skaitmeninė televizija lyginant su analogine yra pranašesnė ne tik aukštesne vaizdo ir garso kokybe, bet ir perduodamu televizijos programų skaičiumi – vietoje vieno analoginio televizijos kanalo galima transliuoti dešimt skaitmeninių. Būtent skaitmeninės televizijos pranašumas ir lėmė sprendimą nutraukti analoginės televizijos transliacijas Europos Sąjungoje. Perėjimas nuo analoginės prie skaitmeninės televizijos kelia būtinybę peržiūrėti ir teisinį šios srities reguliavimą – keičiasi televizija, turi keistis ir teisiniai reguliavimo principai.

2. Skaitmeninė televizija transliuojama ir retransliuojama keliais būdais. Signalo priėmimo priemonių įvairovė padidina televizijos sklaidą, vartotojai turi galimybę rinktis jiems prienamiausią televizijos žiūrėjimo priemonę. Nepaisant transliavimo būdo, perduodamo vaizdo ir garso kodavimo ir dekodavimo standartai yra vienodi. Priemonių įvairovė ir vienodas standartas atlieka dubliuojančią privalomo retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais instituto funkciją skatinti kuo platesnį televizijos signalų teritorinį padengiamumą. Atnaujinant privalomo televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais reguliavimą reiktų vengti dubliuojančių funkcijų.

3. Išanalizavus privalomo retransliavimo institutą, išaiškinta jo svarba ir reikšmė. Privalomo retransliavimo institutas apibrėžia privalomus programų siuntimo įpareigojimus teikti nustatytus radijo ir televizijos transliavimo kanalus bei paslaugas. Institutas remiasi aiškiai apibrėžtais bendrais tikslais, daugumos intereso, proporcingumo, skaidrumo, nuolatinio atnaujinimo principais. Viena pagrindinių privalomo retransliavimo instituto uždavinių – nacionalinių televizijos kanalų sklaida šalyje. Naujų technologijų dėka, televizijos signalų priėmimas nėra problematiška sritis. Aktualu tampa televizijos pasiekiamumas kainos atžvilgiu, taip pat televizijos programų turinys, todėl perkeliant „must carry“ reguliavimą iš analoginės televizijos į skaitmeninę reikia į tai atsižvelgti.

4. Išanalizavus Europos Sąjungos privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais teisinį reguliavimą, išaiškinta privalomo televizijos retransliavimo svarba Europos Sąjungoje. Privalomo retransliavimo principas įtvirtintas Universaliųjų paslaugų direktyvoje 31 straipsnyje. Direktyvoje įtvirtinta nuostata, jog šalys pačios gali spręsti dėl privalomo retransliavimo įpareigojimo būtinybės. Įvedant aiškaus būtinumo, bendrų tikslų būvimo, nuolatinio atnaujinimo, proporcingumo ir skaidrumo sąlygas apsaugota nuo įdingo

reguliavimo. Laisvė rinktis reguliavimą ir jo apimtį, bei ydingo reguliavimo apsauga atspindi privalomo retransliavimo instituto keliamus tikslus.

5. Išanalizavus privalomo televizijos retransliavimo instituto taikymą Europos Sąjungoje, nustatyta, jog 21 valstybė narė turi privalomo retransliavimo įpareigojimus, 6 valstybės narės tokio įpareigojimo yra atsisakiusios. Tai patvirtina prieš tai išsakytą nuomonę, jog privalomo retransliavimo institutas yra svarbus Europos Sąjungoje. Tai taip pat rodo, jog Universaliųjų paslaugų direktyvos 31 straipsnis taikomas pagal kiekvienos valstybės poreikį ir tas poreikis visose šalyse nėra vienodas.

6. Išanalizavus Austrijos, Vokietijos ir Didžiosios Britanijos – šalių, kurių teisė nemažai įtakojo Lietuvos teisinę sistemą – privalomo televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais teisinį reguliavimą, išaiškinti Universaliųjų paslaugų direktyvos 31 straipsnio praktinio taikymo modeliai. Šių šalių privalomo televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais teisinis reguliavimas iliustruoja skirtingą „must carry“ reguliavimo įgyvendinimą. Skirtingas privalomo televizijos retransliavimo teisinis reguliavimas, rodo teigiamą bendrų interesų principo taikymą.

7. Išanalizavus privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais teisinį reguliavimą Lietuvoje, išsiaiškinta privalomo retransliavimo instituto kilmė, jo raida, svarba ir praktinis taikymas Lietuvoje.

Privalomo retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais įpareigojimas pirmąkart buvo įtvirtintas įstatyminiu lygiu LR Visuomenės informavimo įstatyme, įsigaliojusiam 1996-07-02. Nuo pirmo priėmimo jis buvo keliskart keistas ir tobulintas – tai rodo tokio reguliavimo svarbą.

Mažiausios apimties privalomo retransliavimo paketas įsigaliojo 2011-07-01 ir galioja iki šiol. Paketas apima visas nekoduotas LRT televizijos programas, t.y. dvi televizijos programos – LRT ir LRT2. Atsiradus techninėms galimybėms tais pačiais elektroninių ryšių ištekliais retransliuoti daugiau televizijos kanalų, retransliavimo įpareigojimas sumažinamas iki minimumo.

Iš esmės pakeistas privalomo televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais reguliavimas Lietuvoje sukėlė transliuotojų ir retransliuotojų diskusijas. Transliuotojai nori apmokestinti televizijos programas, retransliuotojai – retransliavimo tinklus, suteiktą žiūrovų auditoriją. Tiek transliuotojai, tiek retransliuotojai nori dvigubo apmokėjimo už tą pačią paslaugą. Transliuotojai gauna pajamų iš reklamos užsakovų, retransliuotojai iš kabelinės televizijos abonentių. Norėdami išvengti dvigubo apmokėjimo transliuotojai turėtų atsisakyti reklamų, retransliuotojai abonementinio mokesčio.

8. Atlikus anketinės apklausos tyrimą, kurio tikslas išsiaiškinti, ar technologijų pokyčiai keičia privalomo retransliavimo instituto svarbą, išsiaiškinta, jog privalomo televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais įpareigojimas Lietuvoje yra reikalingas, taip pat, jog aktuali įpareigojimo redakcija yra per siaura – didėjant elektroninių ryšių tinklų galimybėms įpareigota retransliuoti vos dvi televizijos programos.

Apklausa patvirtino autoriaus iškeltą hipotezę, jog televizija Lietuvoje yra bendro intereso apimtyje. Statistiškai kiekvienas šeimos ūkis Lietuvoje turi vidutiniškai po 1,77 televizoriaus. Vidutinė televizoriaus žiūrėjimo Lietuvoje trukmė – 2,21 valandos per parą. Apklausa taip pat patvirtino daugumos principą, kuris reikalingas privalomo televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais įpareigojimui. Dauguma televizijos žiūrovų – galutinių paslaugų gavėjų – naudojami elektroniniais ryšių tinklais televizijos signalams priimti.

9. Išanalizavus privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais instituto svarbą ir reikšmę, jo teisinį reguliavimą Europos Sąjungoje ir Lietuvoje, bei atlikus Lietuvos gyventojų anketinės apklausos tyrimą, pasiūlytas naujas privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais modelis.

9.1. Siūloma rezervuoti skaitmeninės televizijos dažnių ruožą dešimties skaitmeninės televizijos programų tinklelio retransliavimui.

9.2. Siūloma sudaryti dešimties skaitmeninės televizijos programų tinklelį konkurso būdu. Be konkurso, pirmumo tvarka, į tinklelį įtraukti nekoduotas LRT programos.

9.3. Siūloma įpareigoti visuomeninį transliuotoją teikti informacinio teleteksto paslaugą, kuriame būtų pateikiamos aktualios dienos naujienos.

9.4. Siūloma įpareigoti privalomo retransliavimo televizijos programų tinklelyje įrašytus transliuotojus teikti elektroninio programų gido (EPG) paslaugą.

9.5. Siūloma įpareigoti retransliuotojus privalomai ir nemokamai retransliuoti numatytas dešimt skaitmeninių televizijos programų, įskaitant EPG ir visuomeninio transliuotojo informacinį teletekstą.

LITERATŪRA

Knygos

1. Meškauskaitė L. Žiniasklaidos teisė. Visuomenės informavimo teisė: teoriniai ir praktiniai aspektai. Vilnius: Teisinės Informacijos Centras, 2004.
2. Pečiulis Ž. Iki ir po televizijos. Žvilgsnis į XX amžiaus audiovizualinės masinės komunikacijos fenomeną. Kaunas: Versus aureus, 2007.
3. Jarukaitis I., Lamanuskas T., Civilka M., Makauskaitė A. Elektroninių ryšių teisė. Vilnius: Eugrimas, 2005.
4. Holznagel B., Junghi X., Hart T. Regulating telecommunications in EU and China: What lessons to be learned?, 2009.
5. Richard N. S., National Institute of Standards and Technology (U.S.). Advanced Technology Program, 2001.
6. Nicolchev S., To have or not to have: must carry rules, 2005.

Direktyvos

7. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų Direktyva) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:29:32002L0021:LT:PDF> [žiūrėta 2011-05-31]
8. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (Prieigos Direktyva) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:108:0007:01:LT:HTML> [žiūrėta 2011-05-31]
9. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (Universaliųjų paslaugų Direktyva) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:108:0051:01:LT:HTML> [žiūrėta 2011-05-31]

10. 2010 m. kovo 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/13/ES dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų tam tikrų nuostatų, susijusių su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimu, derinimo (Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:095:0001:01:LT:HTML> [žiūrėta 2011-05-31]

Komunikatai

11. Komisijos komunikatas dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo viešųjų paslaugų transliavimui (2001/C 320/04) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:08:02:52001XC1115%2801%29:LT:PDF> [žiūrėta 2011-05-31]
12. Komisijos Komunikatas dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo visuomeninio transliavimo paslaugoms (2009/C 257/01) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:257:0001:0014:LT:PDF> [žiūrėta 2011-05-31]

Nacionaliniai teisės aktai

13. Lietuvos Respublikos Konstitucija <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm> [žiūrėta 2011-10-10]
14. Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas (aktuali redakcija 2011-08-01) http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=404196 [žiūrėta 2011-10-10]
15. Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas 1996-07-02 http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=29884 [žiūrėta 2011-10-13]
16. Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas 2000-08-29 http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=107744 [žiūrėta 2011-10-14]
17. Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymas 2006-07-11 http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=280580 [žiūrėta 2011-10-14]
18. Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymo 1, 2, 23, 24, 29, 31, 32, 33, 35, 38, 39, 47, 48, 49, 51, 53 straipsnių pakeitimo ir papildymo, 25, 41 straipsnių pripažinimo netekusiais galios ir įstatymo papildymo 56 straipsniu bei priedu įstatymas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=232375 [žiūrėta 2011-10-14]
19. Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymo 2, 5, 19, 22, 25, 26, 28, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 47, 48, 49, 50, 52, 54 straipsnių ir priedo pakeitimo, įstatymo

papildymo 341, 342, 401 straipsniais ir nauju trečiuoju skirsniu įstatymas

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=382799 [žiūrėta 2011-10-14]

20. Lietuvos Respublikos Elektroninių ryšių įstatymas

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=332292 [žiūrėta 2011-05-31]

21. LRTK Transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklės

http://www.rtk.lt/lt/teises_aktai/kiti_teises_aktai/transliavimo_ir_retransliavimo_veiklos_licencijavimo_taisykles [žiūrėta 2011-05-31]

22. LR Administracinių teisės pažeidimų kodeksas, 173str.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=397984 [žiūrėta 2011-05-31]

Specialioji literatūra

23. 2010 m. atlikto šalies gyventojų naudojimosi skaitmenine televizija tyrimo ataskaita

http://www.rrt.lt/download/14232/skaitmenines%20tv%20sociologinis%20tyrimas_%202010-10.pdf [žiūrėta 2011-05-31]

24. 2009 m. atlikto šalies gyventojų naudojimosi skaitmenine televizija tyrimo ataskaita

<http://www.rrt.lt/rrt/download/13550/prezentacija%20%20%20rrt%20gyventojai%20skaitmenine%20tv%20201001.pdf> [žiūrėta 2011-05-31]

25. A report of the European Commission, Information Society Directorate An inventory of EU „must carry“ regulations, 2001 Vasaris <http://www.pedz.uni-mannheim.de/daten/edz-bo/gdi/01/OVUM-mustcarry.pdf> [žiūrėta 2011-09-14]

26. European Commission report on telecom regulatory developments in Austria 2011

http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/scoreboard/docs/regulatory/at_reg_dev_2011.pdf.pdf [žiūrėta 2011-09-14]

27. European Commission report on telecom regulatory developments in Germany 2011

http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/scoreboard/docs/regulatory/de_reg_dev_2011.pdf.pdf [žiūrėta 2011-09-14]

28. European Commission report on telecom regulatory developments in United Kingdom 2011

http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/scoreboard/docs/regulatory/uk_reg_dev_2011.pdf.pdf [žiūrėta 2011-09-14]

29. Braverman B., Frappier D. Digital Must Carry and Forced Access: Government-Mandated Access to Cable. Distribution Networks in the US and the EU.

http://www.idate.org/fic/revue_telech/338/C&S49_BRAVERMAN%20&%20al.pdf [žiūrėta 2011-09-22]

30. European Commission Information Society „Digital Agenda Scoreboard 2011“
http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/scoreboard/countries/index_en.htm
[žiūrėta 2011-10-05]
- Straipsniai spaudoje
31. Budrys N. Žiemos vakarais televizorių iškeičia į knygą. <http://eli.mama.lt/gyvenimo-budas/miesto-ritmas/ziemos-vakarais-televizoriu-iskeicia-i-knyga> [žiūrėta 2011-05-31]
32. Veidas.lt. Kam tarnaus naujasis visuomenės įstatymo projektas <http://www.veidas.lt/kam-tarnaus-naujasis-visuomenes-istatymo-projektas> [žiūrėta 2011-09-14]
33. Migonytė S. Moki už „Discovery“, mokėk ir už lietuvišką TV
<http://vznotes.vz.lt/Newspaper/RA99.nsf/printPage?OpenForm&id=C225746500251CD7C2257618002FCEF3> [žiūrėta 2011-10-17]
34. Migonytė S. Kare dėl lito žiūrovai lieka antraplaniai statistai
<http://archyvas.vz.lt/news.php?strid=1002&id=4928732> [žiūrėta 2011-10-17]
35. Migonytė S. Keli papildomi litai už lietuviškus kanalus
<http://archyvas.vz.lt/news.php?id=12230180> [žiūrėta 2011-10-17]
36. BNS, Komerciniai transliuotojai teigia, kad valstybė turėtų skatinti konkurenciją, o ne suteikti išskirtines sąlygas LRT <http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/komerciniai-transliuotojai-teigia-kad-valstybe-turetu-skatinti-konkurencija-o-ne-suteikti-isskirtines-salygas-lrt-56-129712> [žiūrėta 2011-10-17]
37. Gasiulis G. Kabeliniai retransliuotojai dar nežino, ar rodys didžiuosius lietuviškus TV kanalus
<http://www.15min.lt/naujiena/pinigai/lietuvos-naujienos/kabeliniai-retransliuotojai-dar-nezino-ar-rodys-didziuosius-lietuviskus-tv-kanalus-194-154851> [žiūrėta 2011-10-17]
38. Mikalčiūtė R. Išjungus LNK, kabelinę televiziją „Init“ užplūdo suglumę vartotojai
<http://www.15min.lt/naujiena/miestas/kaunas/isjungus-lnk-kabeline-televizija-init-uzpludo-suglume-vartotojai-42-158881> [žiūrėta 2011-10-17]
39. 15min.lt, INIT abonentams atnaujinamos LNK transliacijos analoginiu formatu
<http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/init-abonentams-atnaujinamos-lnk-transliacijos-analoginiu-formatu-56-161289> [žiūrėta 2011-10-17]
40. 15min.lt, Išjungus analoginę TV didieji kanalai gali netekti didelės dalies auditorijos
<http://www.15min.lt/naujiena/pinigai/lietuvos-naujienos/isjungus-analogine-tv-didieji-kanalai-gali-netekti-dideles-dalies-auditorijos-194-173653> [žiūrėta 2011-10-17]

41. 15min.lt „Išjungus analoginę TV didieji kanalai gali netekti didelės dalies auditorijos“

<http://www.15min.lt/naujiena/pinigai/lietuvos-naujienos/isjungus-analogine-tv-didieji-kanalai-gali-netekti-dideles-dalies-auditorijos-194-173653> [žiūrėta 2011-10-12]

SANTRAUKA

Vitkus D. Privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo elektroninių ryšių tinklais teisinis reguliavimas / Naujų technologijų teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas Doc. dr. Darius Štītis – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Socialinės informatikos fakultetas, 2011 – 54 p.

Naujų technologijų teisės magistro baigiamojo darbo temos aktualumas ir naujumas susijęs su besikeičiančiomis televizijos transliavimo technologijomis ir visuotiniu analoginės antžeminės televizijos išjungimu Lietuvoje ir Europos Sąjungoje. Privalomo televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais, kitaip vadinamu „must carry“, modelis įvestas esant analoginei televizijai. Besikeičiančios technologijos verčia analizuoti teisinį reguliavimą ir ieškoti galimų geresnio ir efektyvesnio reguliavimo modelio.

Skaitmeninės televizijos privalomo retransliavimo instituto svarba atskleidžiama nagrinėjant technologinę skaitmeninės televizijos pusę, pasitelkiant technologinių mokslų žinias. Išryškunami skirtumai nuo analoginės televizijos. Analizuojama privalomo retransliavimo instituto atsiradimo priežastys, aplinka, atskleidžiami instituto tikslai. Taip pat identifikuojamos transliavimo, retransliavimo, signalų siuntimo sąvokos.

Analizuojant privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais teisinį reguliavimą Europos Sąjungoje pasitelkiamas loginis bei teleologinis metodai. Analizuojama Universalijų paslaugų direktyva, kurios 31 straipsnyje įtvirtintas privalomo televizijos retransliavimo principas. Detaliau nagrinėjama Austrijos, Vokietijos, Didžiosios Britanijos privalomo televizijos retransliavimo teisinis reguliavimas.

Privalomo televizijos retransliavimo teisinis reguliavimas Lietuvoje analizuojamas nuo jo ištakų – Konstitucijoje saugomų vertybių. Lyginamuoju metodu analizuojamas Visuomenės informavimo įstatymas nuo pirmosios redakcijos iki dabar galiojančios. Kiekvienas įstatymo pakeitimas yra aptariamas, pakomentuojamas. Autorius kritikuoja naująją įstatymo redakciją dėl pernelyg siauros „must carry“ apimties. Naujoji redakcija vertinama ir įgyvendinimo bei visuomenės vertinimo aspektu.

Darbe atliktas trumpas Lietuvos gyventojų nuomonės tyrimas, kuris atskleidžia bendro intereso tendencijas. Remiantis tyrimo rezultatais bei aktualios „must carry“ redakcijos vertinimu viešojoje erdvėje, siūlomas naujasis privalomo skaitmeninės televizijos retransliavimo elektroniniais ryšių tinklais modelis – dešimt privalomai retransliuojamų skaitmeninės televizijos kanalų, visuomeninio transliuotojo informacinis teletekstas, elektroninis programų gidas.

SUMMARY

Vitkus D. Legal regulation of digital television mandatory retransmission in electronic communications networks / Master's Work in New Technologies Law. Supervisor Assoc. dr. Darius Šttilis – Vilnius: Faculty of Social Informatics, Mykolas Romeris University, 2011 - 54 p.

The relevance and the novelty of the Master's Work in New Technologies Law related to changing technology of television broadcasting and to universal analogue television turn-off in Lithuania and European Union. Television mandatory retransmission in electronic communications networks model, also called "must carry", was created to analogue television. Changing technologies cause to analyze legal regulation and seek to create better and effective model of "must carry" regulation.

Importance of the institute of digital television mandatory retransmission disclosed the analysis of digital television technology, using the knowledge of technologies science. There are highlighted differences between digital and analogue televisions. There are made analyzes of digital television mandatory retransmission establishing reasons and environment, made disclosure of the objectives of the "must carry" institute. There are also identified terms of broadcasting, retransmission, signal transporting.

There are using logical and theological methods to analyze digital television mandatory retransmission in European Union and Lithuania. In this work there is analyzed Universal Service Directive, which have "must carry" rule in 31 article. Detailed analyze made for Austrian, German, Great Britain legal regulation of digital television mandatory retransmission.

Legal regulation of television mandatory retransmission in Lithuania is analyzed from the first source – from the Constitution. Comparative method is used to analyze Republic of Lithuania Public Information Act from its first date until actual edition. There are discussed and commented every change of "must carry" rule. Author criticizes new "must carry" regulation in Lithuania, because he thinks that it is too small. New "must carry" regulation edition is assessed by public reaction and practical implementation.

In this final work there is made brief investigation of people's opinion about television. It shows the tendencies of common interest. Based on the investigation and on the evaluation in the public space of actual "must carry" regulation, there is proposed new "must carry" regulation model in Lithuania – ten digital television channels for mandatory retransmission, information teletext of public broadcaster and electronic program guide.

Anketa

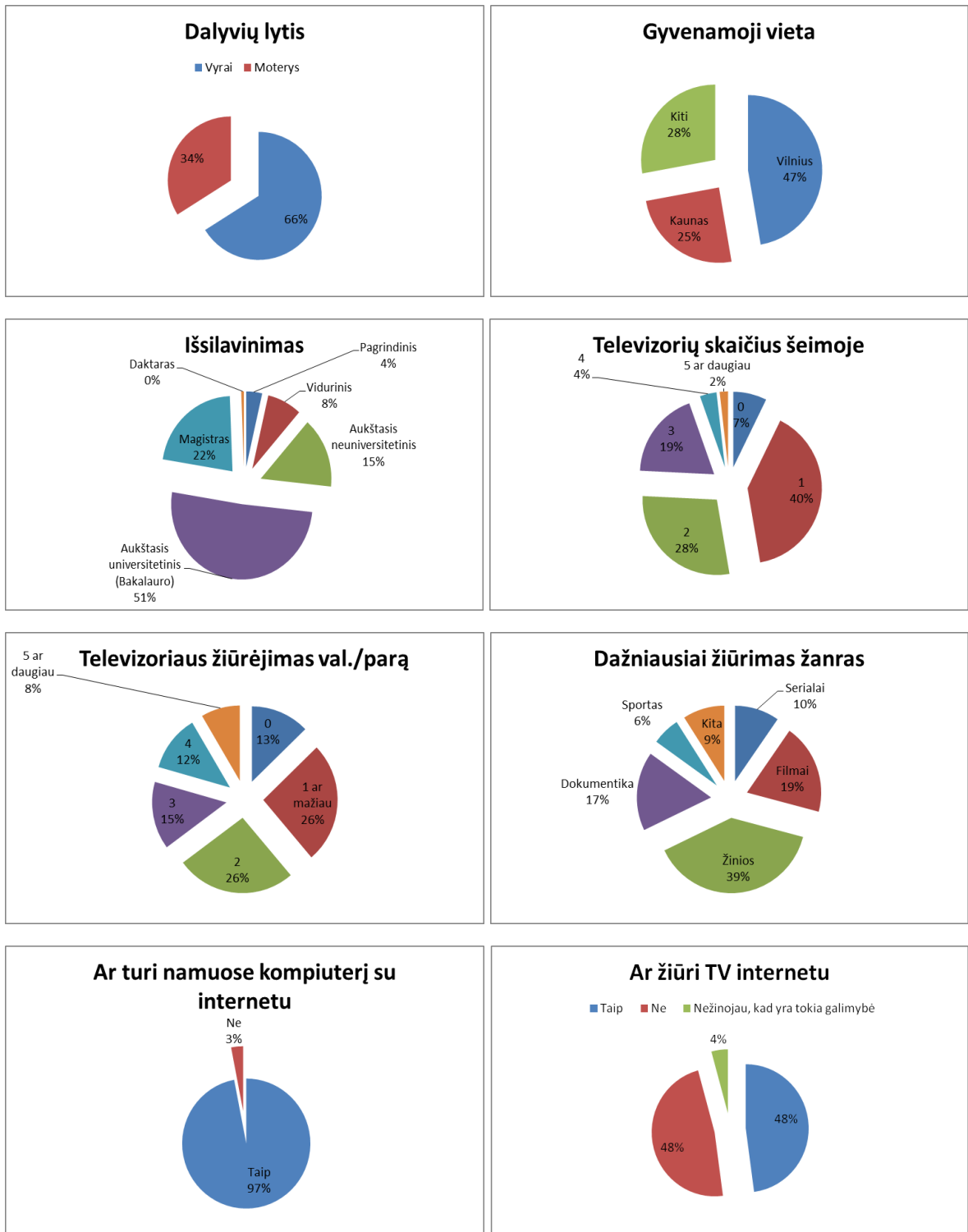
1. Trumpa informacija apie respondentą:

Amžius: Lytis: *Vyras; Moteris*; Miestas:

Išsilavinimas:

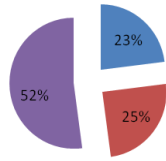
2. Ar turite namie televizorių? Jei taip, kiek televizorių yra Jūsų šeimos ūkyje? *Taip ____; Ne;*
3. Kiek vidutiniškai valandų per dieną žiūrite TV? _____
4. Ką dažniausiai žiūrite?: *serialai, filmai, žinios, dokumentika, sportas*
5. Ar turite namuose kompiuterį su internetu? *Taip; ne*
6. Ar žiūrite TV internetu?: *taip; ne; nežinau, kad tokia galimybė yra;*
7. Jei žiūrite TV internetu, kokią transliaciją žiūrite: *tiesioginę; laidų įrašus;*
8. Iki 2011-07-01 retransliuotojai privalėjo retransliuoti visus nekoduotus lietuviškus nacionalinius kanalus, nuo 2011-07-01 privalomai retransliuoti įpareigojama tik LRT ir LRT2 kanalai. Ar pritariate tokiam sprendimui: *taip; ne;*
9. Ar reikalingas įpareigojimas retransliuoti LRT ir LRT2 kanalus? *Taip; ne;*
10. Šiandien skaitmeniniu formatu transliuojama 14 nemokamų kanalų (12 lietuviškų ir 2 užsienio). Jei šie kanalai būtų apmokestinti, ar sutiktumėte jį mokėti? *Taip; ne;*
11. Kokį maksimalų mėnesio mokestį sutiktumėte mokėti už 14 televizijos kanalų, dabar transliuojamų nemokamai? *Iki 5Lt; Iki 10 Lt; Iki 20 Lt; 20 Lt ir daugiau, nemokėčiau;*
12. Pagrindinė informacijos gavimo priemonė: *TV; radijas; internetas; laikraščiai;*
13. Kaip leidžiate savo laisvalaikį: *žiūriu TV; skaitau knygas; naršau internete; žaidžiu stalo žaidimus, kita;*
14. Pagrindinė priemonė, kuria turėtų būti perduodama svarbi ir skubi informacija (nelaimių atveju ir pan.): *tv, radijas, internetas;*

Anketinės apklausos rezultatai

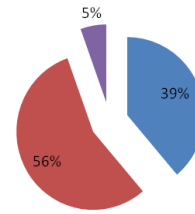
Internetu žiūrimos televizijos transliacijos rūšis

■ Laidų įrašus ■ Tiesioginę transliaciją ■ Į klausimą neatsakė

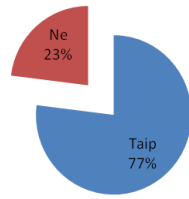

Pritarimas naujam "must carry"

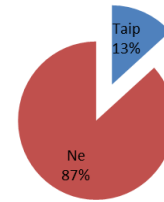
■ Taip ■ Ne ■ Į klausimą neatsakė

Pritarimas įpareigojimui retransliuoti LRT ir LRT2 televizijos programas

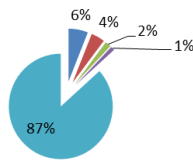

Sutikimas mokėti už lietuvišką televiziją

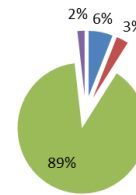
Mokestis, kurį sutiktų mokėti už 14 televizijos programų paketą, dabar transliuojamą nemokamai

■ Iki 5 Lt ■ Iki 10 Lt ■ Iki 20 Lt ■ 20 Lt ir daugiau ■ Nemokėčiau

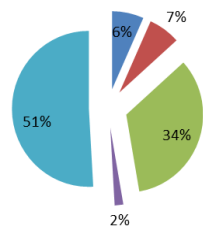
Pagrindinė informacijos gavimo priemonė

■ TV ■ radijas ■ internetas ■ laikraščiai

Laisvalaikio praleidimo būdas

■ Žiūriu TV ■ Skaitau knygą ■ naršau internete ■ žaidžiu stalo žaidimus ■ kita

Pagrindinė priemonė, kuria turėtų būti perduodama svarbi informacija

■ TV ■ radijas ■ internetas ■ Į klausimą neatsakė

